

Okupuotos Lietuvos rašytojai ir jų kūryba

ALOYZAS BARONAS

Kalbėti*) apie lietuvių literatūrą tėvynėje yra sunku ne todėl, kad nebūtų galima pasinauti dabartinėmis ten išleidžiamomis knygomis, literatūros žurnalais ar laikraščiais, bet todėl, kad dalykiškai ir literatūriškai svarstant, reikia atsižvelgti į vieną atvejį, jog lietuvių literatūra ir ten, kaip ir visoje Sovietijoje, turi tarnauti komunizmo statybai. Dėl tos priežasties, negalėdama būti laisva, literatūra negali tarpti, ir todėl šandien net pati rusų literatūra, davusi tiek didelių vardų, Dostojevski, Gogolį, Tolstojų, Turgenevą, Lermontovą, Čechovą ir eiles kitų, per penkiasdešimtmetį po revoliucinio laikotarpio nieko gero neišgudė. Ir nereikia manyti, kad tautoje nėra talentų, jų yra, bet nėra jiems laisvės. Ir keista, kad šandien rusai geriausių savo rašytojų knygų negali skaityti gimtąja kalba, o turi skaityti juos angliskai. Pasternako "Dr. Živa go", išėjus Vakaruose, neprieinamas savo tėvynėje, lygiai taip neprieinami ir Solženicino "Pirmajame rate", "Vėžio palata", Tarsio "Palata nr. 7". Solženicinas, ne kartą stipriai pultas, kaip išsireiškė čekų žurnalistui, gyvenęs ana Chruščiovo klaida, kada šis leido išspausdinti "Vieną Iano Denisovičiaus dieną". Be šių autorių, dar yra eilė kitų, kuriems Sovietijoje nebeduodama reikšties, ir tai yra ne kas kitas, kaip talentų žlugdymas, ir tai yra patys didžiausieji komunistinės sistemos nuostoliai, nes kviečiai ar bulvės auga kasmet, o talentingi rašytojai gimsta tik dešimtmėčiais. Kadangi tokia būklė yra Sovietų Sąjungoje, tai panaši būklė yra ir visur kitur už geležinės uždangos, o juo labiau pavergtoje Lietuvoje, kur visą laiką bijoma dar ir vadina-mojo nacionalizmo.

1969 m. pavasarį partija Lietuvoje paskelbė štai kokias instrukcijas:

"Komunistų partijos išauklėti tarybiniai rašytojai, meno ir kultūros veikėjai kuria politškai brandžius, meniš

*) Paskaitos, skaitytos šiemet mokytojų savaitėje Dainavoje, santrauka.

Šiame numery

- IV-tosios Dainų šventės rūpesčiai.
- Okupuotos Lietuvos rašytojai ir jų kūryba.
- Aleksas Kutkus prisiminimuose.
- V. Mykoliaičio-Putino eilėraščiai.
- Europos operas belankant.
- Premjuotos apysakos ištrauka.
- Laimėjimu laikan vyresniosios ir jaunesnios kartos dialogą.
- "Lituanija — veni, vidi, vici".
- Albinas Šmulis: šis ir lietuviškas filmas.
- Nauji leidiniai.
- Akademinių prosvaitės: Studentų ateitininkų stovykla. Korp! šatija inscenizuoja V. Mačernio "Vizijas".
- Lietuvių kalba pasaulio universitetuose.

kai meistriskus kūrinius. Aštroje ideologinėje kovoje, kuri vyksta pasaulyje, jie užima principinę marksistinę-lenininę poziciją, moka duoti teisingą partinį įvertinimą sudėtingiems pasaulinės kultūros reiškinijams. Visa savo kūryba Lietuvos kultūrinio fronto veikėjai ištikimai tarnauja partijai, padeda auklėti plačiasias darbo žmonių mases klasinio solidarumo, nesutaikomos kovos prieš imperializmą, buržuazinę ideologiją dvasia, siekia deramai prisidėti prie TSKP kovos už tarptautinio darbininkų judėjimo vienybę ir susitelkimą marksizmo-leninizmo pagrindu.

Komunistinis partiškumas, liaudiškumas, lenininis nesutaikumas su bet kokiais buržuazinės ideologijos pasireiškimais buvo, yra ir bus pagrindiniai kultūrinės statybos ir meninės kūrybos principai.

Visas kultūros — švietimo įstaigų darbo turinys nukreiptas į tai, kad būtų stiprinami komunistiniai moralės principai, formuojama darbo žmonių moksline — materialistinė pasaulėžiūra, kad jaunimas, darbininkai, kolūkiečiai, inteligentija būtų auklėjami tautų draugystės, proletarinio internacionalizmo, nesitaikymo su bet kokiais buržuazinio nacionalizmo pasireiškimais dvasia".

Partijos kanceliarija sutaisė suvažiavimui ir "kreipimąsi" į visus kitus kultūrininkus Lietuvoje, kurių suvažiavime nebuvo. Ten sakoma "Kiekvieno rašytojo, meno darbuotojo pareiga — savo talento geriausias kūrybinės jėgos skirti būtent komunistinės visuomenės sukūrimui. Tai ypač svarbu nepamiršti šandien, pastražius ideologinės kovos sąlygomis, kai buržuazinės ideologijos atstovai atakliai ieško spragų, kuriomis pasinaudoję, galėtų vykdyti ideologines diversijas. Tarybų Lietuvos kultūros darbuotojų suvažiavimo respublikos meno bei kultūros darbuotojams, tvirtai pareiškia: mūsų kelias — su liaudim, su komunistų partija, ir nėra tokios jėgos, kuri galėtų mus iškreipti iš pasirinkto kelių".

Taigi šitokios instrukcijos yra

Poetas, romanistas ir dramaturgas Justinas Marcinkevičius

literatūros kapas, ir reikia labai daug drąsos, norint tas instrukcijas apeiti, ir reikia daug pastangų, kad tokiuose rėmuose galima būtų ką nors sukurti ir savo kūrybinį aš patenkinti. Po šio, kad ir ne per ilgo įvado, kyla klausimas: ar lietuviai kūrėjai kaip nors išsiveržia iš tos Prokuroto lovos ar ne? Galima atsakyti teigiamai. Toliau vėl idumu: ar tarp lietuvių kūrėjų yra talentų ir ar jie yra sukūrę, vakerietišku mastu matuojant, vertingų kūrinių? J abu klausimu galima atsakyti — taip. Kiek gi yra talentų, gali paklausti ne

Vasarą atsisveikinant...

Nuotrauka Vytauto Maželio

vienas? Ryškesnių gali būti ir pusšimtis, o kiek knygų jie parašė tikrai vertingų, galima sakyti, kad jos tik ant pirštų skaičiuojamos. Tos knygos yra ir pačių Lietuvos kritiku gerai vertinamos. Galima sakyti, kad tiek vakariečių, tiek ten esančių nuomonės sutampa. Nors, be abejo, yra jų kritiku iškeliamų pusių, kuriuos mes laikome vien tiktais knygos silpnybėmis.

Apskritai apie kūrėjus

Iš senesniųjų rašytojų, mums iš tėvynės išvykus, tuoj pat po karo, Lietuvoje pasireiškė tik labai nedaugelis. Tai Venclova, Cvirka, Baltušis, Jonas Marcinkevičius ir nedaug iš jaunesniųjų: Dovydaitis, Mozūriūnas, Miežlaitis, Širvy. Idomiausia, kad nei Cvirka, nei Venclova, nei Jonas Marcinkevičius nebesukūrė didesnių veikalų, o ribojosi tik smulkesnio žanro kūriniams. Vėliau Venclova, be atsiminimų, parašė ir romaną, "Gimimo diena", jokios literatūrinės vertės neturintį. Pasirodė jaunesniųjų gana nemaža, tačiau be jokio ryškesnio veido. Visi tik rašė apie komunizmo laimę, apie traktoriaus meilę, apie Alžiriją, vėliau apie Korėją, Kubą, apie visą, kas buvo reikalinga partijai ir propagandai, ir, be abejo, visi nu-džiugo, kai tik po dešimtmėčio, 1957 m., išėjo Juozo Baltušio, (gim. 1908), "Parduotos vasaros". Galima drąsiai teigti, kad tai viena geriausių prozos knygų visoje pokarinėje literatūroje šalia Putino "Sukilėlių", kurių antroji dalis liko neužbaigta. Antroji "Parduotų vasarų" dalis pasirodė šiemet. Ir ji yra taip pat gera, tik gal šiek tiek literatūrinė

prasme ir menkesnė už pirmąją. Romane aprašomas prieškarinio samdinio gyvenimas, tačiau tai vaizduojama literatūriškai. Daugelis amerikiečių rašė apie savo krašto skurdą, tačiau jų kūrinių vertingi ne dėl temos pasirinkimo, bet dėl literatūriškumo. Taip yra ir su "Parduotomis vasaromis". Putino "Sukilėliai" taip pat gana įdomus kūrinys, vaizduojantis sukilimą prieš rusus. Pagal šį romaną buvo parengta ir opera. Tačiau scenon ji nepateko, rusai sustabdė finalinį jos paruošimą. Daugelis vyresniųjų rašytojų tegalėjo pasirodyti tik labai vėlai. Juozo Grušo (g. 1901 m.) knyga pokario metais pasirodė tik 1955 m., J. Graičiūno (g. 1903), tik po 20 metų — 1966 m., Antano Miškinio (gim. 1905 m.) eilėraščiai — 1960 m., St. Anglickio (g. 1905 m.) — 1960 m., K. Inčičiaus (g. 1906 m.) — 1962 m. Bet buvo tokių autorių, kaip Gira, Nėris, Mozūriūnas, Miežlaitis, iš Sibiro grįžęs Gričius (g. 1899 m.), Dovydaitis (gim. 1914 m.) ir Sluckis (gim. 1928 m.), kurių knygos pa

Beletristas Romualdas Lankauskas

sirodė tuoj po karo. Visa tai tebuvo labai jau skurdi literatūra, daugiausia programinė, kadangi taip reikėjo. Ir taip viskas stūmėsi maždaug ligi Stalino mirties, kol užtelėjo literatūron laisvės-nis vėjas. Atejo naujų vardu, o ir tie, kurie buvo įsprausti į kietus rėmus, pasijuto laisviau ir tuo pačiu kūrybingiau.

Proza

Iškilo tokie gana nauji, bet reikšmingesni savo kūrybiniais laimėjimais vardai. Tai Jonas Mikėlinas (g. 1922 m.). Jo novelių rinkinys "Senis po laikrodžio", išėjus 1960 m., yra tikrai talentą liudijanti knyga, vėliau jis išleido romaną "Vandens nešėja", ir pasisekimo sulaukusį romaną "O laikrodžio eina". Gi 1968 m. gruodžio mėn. "Pergalę" išspausdino apysaką "Trys dienos ir trys naktys", kurią kompartija pasmerkė. Iškilo Justinas Marcinkevičius (g. 1930 m.) — apysaka "Pušis kuri juokėsi", Romualdas Lankauskas (g. 1934 m.) su romanu "Vidury didelio lauko", Jonas Avyžius (g. 1922 m.) — "Kaimas kryžkelėje", kuris išvers tas į rusų kalbą ir yra apvalytas nuo įvairių sakinių, pvz. besiskundžiančių komunizmu, kuris vis tik žada, o žmogui neduoda gyventi šandien. Neblogai pasirodė ir Alfonsas Bieliauskas (g. 1923 m.) savo romanais "Rozės žydi raudonai", "Mes dar susitiksim Vilma" ir "Kauno romanas", Myk. Sluckis, kurio "Laip-tai i dangų" ir "Adomo obuolys" taip pat laikomi vienais geresniųjų. Į geresniųjų beletristų tarpą galima įskaityti ir K. Maruką (g. 1921 m.) — "Žaliakalny šluoja gatves", Iechoka Merą (gim. 1934 m.), kurio "Lygio-

Kertinė Parastė

IV-TOSIOS DAINŲ ŠVENTĖS RŪPESČIAI

Išvilioje Dainų šventės pradėtos labai gražiai ir jos vyko gana sklandžiai, nes ir mūsų chorai buvo pačiame savo žydėjime ir chorvedžiams netrūko ryžto ir entuziazmo. Tuoj po III-tosios Dainų šventės įvyko bažnytinis chorų lūžis, kuris daugelį chorų labai nusilpino arba net visai panaikino. Priežastis glūdi liturginiuose pakeitimuose, nes užakcentuotas kongregacinis giedojimas natūraliai degradavo chorinį giedojimą, ir todėl choristai apleido vargonus ir įsimaišė į mienos giedojimą. Čia ir yra viena iš rimtų problemų, belaukiant IV-tosios Dainų šventės. Klausimas iškyla labai realus ir gana neigiamas: o kas gi dainuos? Jeigu dainuos tik ke-li ansambliai, kurie irgi jau "braška", jeigu provincijos chorų bus tik dalis, tai kažin ar jau panašu bus į Dainų šventę? Tada jau tokį pasirodymą reiktų vadinti ansamblių jungtiniu koncertu arba dar kitaip.

Visos trys buvusios dainų šventės muzikinių atžvilgiu buvo pakankamo lygio tik repertuaro parinkimo atžvilgiu, bet ne jo atlikimo. Priežastis ir čia ne choristai ir ne chorvedžiai, bet repertuaro komisija, per ilgai meigojusi ant praėjusių dainų švenčių laurų. Būdavo atsiimdama vos prieš metus arba net vėliau. Tad rezultatai ir negalėjo būti geri: tik dalis choristų mokėjo dainas vos vidutiniškai ir gal nei vienos atmintinai, nes dainas pradėdavo mokytis prieš pat Dainų šventę ir visų nespėdavo net peržiūrėti. Gi silpniesni chorai sunkesnių dalykų net visai nemėgindavo. Ir nenuostabu, kad auditorija iš suaugusių choro laukė kažko didingesnio dainų sąskambyje, ko neteko išgirsti nei vienoje iš buvusių Dainų švenčių. Tik vaikų chorai III-čioje Dainų šventėje visiems padarė neįsivaizduojamą įspūdį ir kartu jie padarė daugiau, negu buvo tikėtasi. Kodėlgi vaikai, kurie nei muzikiniu atžvilgiu, nei savo balsine medžiaga negali prilygti suaugusiems, labiau patiko auditorijai? O gal čia ir slypi kaip tik pats pagrindinis Dainų švenčių charakteris: dainos turi būti nesunkios, melodingos, nuotaikingos ir gerai choris-tų išmoktos. Juk vaikai jas visas dainavo atmintinai.

Kokie reikalai dabar yra de-

gantys, belaukiant IV-tosios Dainų šventės? Atrodo, kad JAV LB pirmininkas inž. Bronius Nainys laiku užmezgė kontaktą su ALRK Vargonininkų ir muzikų sąjungos centro valdybos pirmin. muz. Vincu Ma-maičiu, ko išdava — jau turime dirbančią repertuaro komisi-siją, kurios pirmininku yra muz. Petras Armonas. Kiek tuo reikalu padaryta, nesimu spręsti, tik žinau, jog komisi-ja jau daug kartų spaudė ragino visus muzikus prisijusti savo kūrinius, kurie galės būti išspausdinti greitu laiku vienoje knygoje ir iš jų komisija parinks dainas IV-tajai Dainų šventei. Jeigu repertuaras ir šį kartą suvėluotų, tai komisi-jai nebūtų tiek atsakomybės, nes ji jau daugiau kaip pus-metis tuo reikalu rūpinasi ir lietuvių muzikus skatina. Jau dabar užsiregistravę chorai gali gauti Br. Budriūno kanta-tų "Lietuvos šviesos keliu", kuri jau yra įtraukta į re-pertuarą. Vaikų choro dainų rinkinys jau baigiamas spau-dai paruošti, ir reikia tikėtis, jog vaikai dainas laiku gaus. Kitos suaugusių choro dainos dar neaiškios, tačiau tuo rei-kalu pakankamai komisija rū-pinasi, kreipdamasi asmeniškai į lietuvių kompozitorius bei muzikus.

Keli komisijos nariai niekad ir negali visos Dainų šventės repertuaro gerai ir išsamiai paruošti arba jį atrinkti. Čia reikalingi ir kitų chorvedžių pasisakymai bei sugestijos. Yra be galo įvairių ir gana svarbių klausimų ir pačių cho-rų organizavimo ir jų paruoši-mo reikalais, kurie galėtų pa-aikėti, tik sušaukus visų chorvedžių ir muzikų konfe-renciją Chicagoje Padėkos sa-vaigtalyje. Konferencijai reik-tų skirti pakankamai laiko ir kantrybės. Dar nevlų tokią konferenciją sušaukti, tuo la-biau, kad Chicagoje jau yra numatyta mokslo žmonių su-važiavimas Jaunimo centre gal tik Padėkos savaitgalyje. Kaip muzikai ten irgi galėtų tu-rėti savo sekciją, kuri rūpi-mus klausimus prieš IV-tąją Dainų šventę apsvaistytų, pri-imtų praktiškas tuo reikalu re-zoliucijas ir pradėtų jas vyk-dyti. Tuo reikalu gali daug pa-daryti JAV LB Centro valdy-ba ir ALRK Vargonininkų ir muzikų sąjungos centro val-dyba.

St. SIŽ.

sios trunka akimirka" gana įma-nomas, nors ir apie getą parašy-tas, bet be skundo, Vyt. Rimke-vičių (gim. 1930 m.), kurio "Studentai" susilaukė piktokos kritikos, o dabartinės novelės "Kaimo kronikos" patraukia dė-mesį, nes jose rašoma apie parti-zanus. Kaip liečias partizanus su-laukė daug dėmesio, ir Vyt. Pet-kevičiaus (g. 1930 m.) romanas "Meilė, duona ir šautuvas". Ša-lia šių vardų, yra dar, kaip ir visur literatūroje, gausybė kitų vardų, tačiau jie jau nebėra to-

kie nei literatūrinė, nei kokia ki-ta prasme labiau išskirtini. Ido-miausia, kad juo didesnis talen-tas, juo jis mažiau laikosi, taip vadinamo, socialistinio realizmo, juo mažesnis talentas, juo labiau laikosi partijos linijos. Daug pa-vergtos Lietuvos poetų rašė apie melžėjas ir traktoriaus meilę, gi Putinas, kad ir rašė kartais po plauku, bet apie melžėvėžį eilių vis dėlto nekūrė. Tokie auto-riai, kuriuose užtinkama, pasaky-tume, beveik antirežiminis už-

(Nukelti į 2 psl.)

Seftadienials 11-1 val. gopiet

EUROPOS OPERAS LANKANT

Kelionės ir spektaklių įspūdžiai (I)

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Miunchenas

Pirmadienio vakare, sėdime New Yorko Kennedy aerodrome ir lauklame, kada kas nors mūsų pasigies. Bet niekas nieko neklausia, nepraneša, o jau laiko nebadaug iki mūsų Lufthansos lėktuvo pakilimo. Tik staiga per garsiakalbį išgirstame: "Opera Tour prašau susirinkti prie vartų." Šalia manęs sėdinti moteriškė su didžiausiu nustebimu sako vyriškiui: "Ką čia pasakė? Opera Tour?" Matyt, mes kitiems atrodėme arba labai kultūringi arba truputį "nuts". O mums jau visai nesvarbu, kas ką mano ar sako, mes einame didžiai išskėlę galvas, lyg operos kelionė būtų mums kasdieninis įvykis.

Pirma kartą keliaujant su didesne grupe, iš pradžių kažnkaip truputį nejauku. Vieni kitus dar stebime, bet ilgai žiūrėti nėra laiko, nes tuoj pat visus sustato prie lėktuvo ir liepia šypsotis. Fotografui su dideliu aparatu mus nufotografavus, tuoj lipame į lėktuvą. Lėktuve per visą kelionę niekaip nepasisekė užmigti. O kaip gali užmigti, iškilęs į erdves daugiau kaip 30,000 pėdų, kai apačioje tiktai vanduo, o už lango žaibai raižo juodas dangaus erdves. Todėl pagaliau su didžiausiu džiaugsmu sutinkame kapitono pranešimą, kad jau esame virš Europos.

Miuncheno aerodrome, visiems keleiviams išvaikščiojus, belikome tik mes vieni. Ir vėl pasigirsta "Opera Tour", tik čia jau balsas skamba su vokišku akcentu. Pristatoma žilas, pagyvenęs, ponis kai atrodantis bavaras. Susikraus te į mūsų belapankiantį autobusą, pirmiausia išgirstame vadovo pranešimą: "Ši vakarą matysite Richardo Strausso "Salomė", o ryt vakarą Puccinio "Madame Butterfly".

Vėliau sužinojome, kad čia Miunchene operos spektaklis nepradedama nustatyta valanda, bet prasideda taip, kad pasibaigtų iki 10 val. vak. Nuo operos ilgumo priklauso jos prasidėjimo laikas. Ir šį tvarką mums išėjo į naudą, nereikėjo beveik kas vakarą naktinėti.

Taksiuku kone iškilmingai privažiuojame prie dar iškilmingesnės operos rūmų fasados. Išlipus iš Mercedes-Benz, mus pa-

sitinka aštuonios, išdidžios, šatūnijos, senosios Graikijos jonėiškos kolonos. Bet ilgai jomis pasigrožėti netenka, lietus visus sugrūda vidun. Prie durų ponui parodžius bilietus, pasukame į kairę. Lipame laiptais į viršų. Čia visur erdvi, blizga marmuras, šviečia žerandeliai, viskas tvoskia naujumu. Einame į salę, bet prie durų stovintis pensininkas, apsiivilkęs tokia uniforma, kad net nežinau kokiems laikam ją priskirti, neleidžia į vidų, bet parodo kur pirma atiduoti palatą apsaugon už 40 pfenigų. Dabar jau tikrai einame į salę. Salė nedidelė, 2100 talpos, pusiau apvalios arklio pasagos formos. Ratu sukasi penkių aukštų balkonai, papuošti graikiškais kaukėmis, ložiu nėra. Balta, auksinė ir raudona visur dominuojančios spalvos. Grindys parketo. Lubos dekoruotos žydro ir balto kombinacijomis, o viduryje kabo didelis žerandelis su moderniais ornamentais.

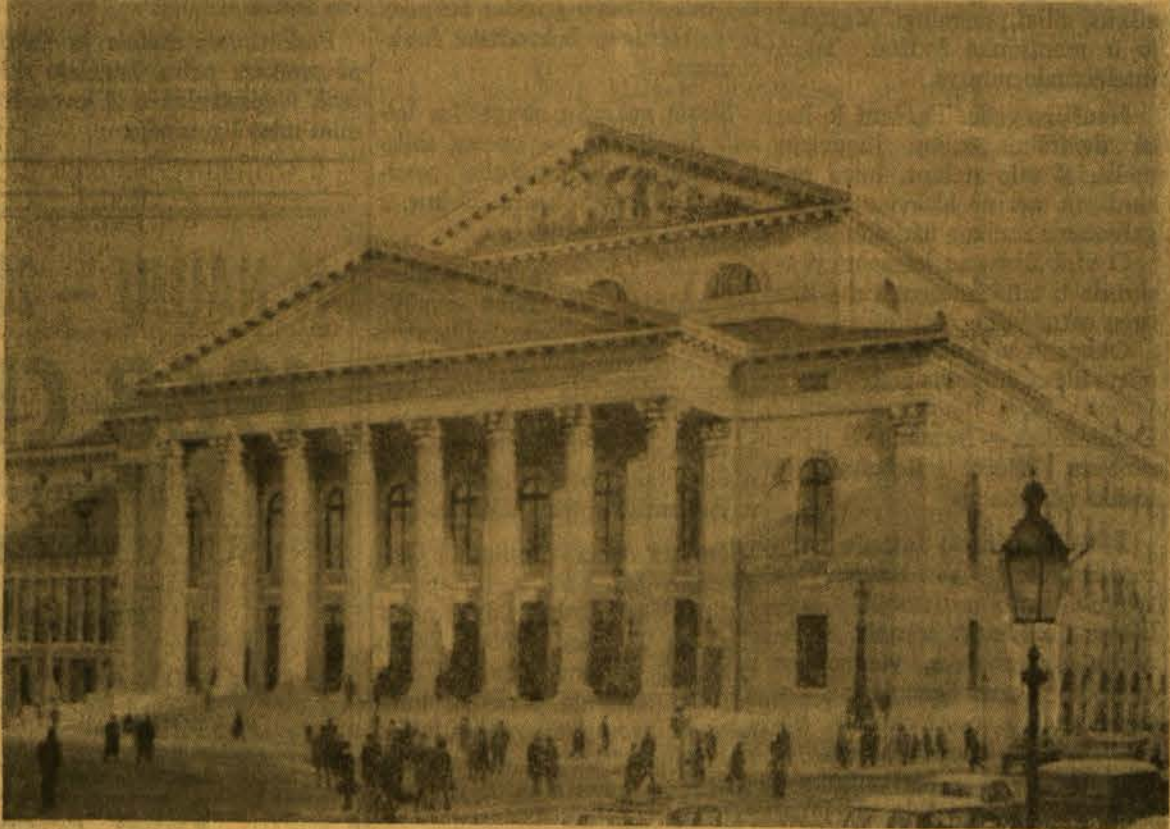
Miuncheno Nationaltheater karo metu (1942) buvo subombarduotas, buvo išlikę tik kelios išorinės sienos. Dabartinio pastato atnaujinimas užtrukęs 20 metų. Jis turėjo būti atidarytas 1963 m. lapkričio 22 d. Bet šis įvykis tada sutapo su kitu liūd-

nu įvykiu — prez. Kennedy nužudymu. Valandą prieš atidarymą, sužinojus apie Kennedy mirtį, iškilmės buvo nukeltos į kitos dienos vakarą, lapkr. 23 d. Iškilmingame atidaryme tada skambėjo Wagnerio "Die Meistersinger".

Per visą Miuncheno 300 metų operinę istoriją, tur būt, didžiausia žymė paliko čia kaip tik Richardas Wagneris, kada Bavarijos karalius Ludvikas II tapo šio kompozitoriaus muzikos patronu. Šio karaliaus dėka čia įvyko Wagnerio operų "Die Feen", "Tristan und Isolde", "Die Meistersinger", "Das Rheingold" ir "Die Walküre" premjeros. Bet ne visiems kompozitoriams Miunchenas buvo toks dosnus. Kada Mozartas prašėsi Bavarijos karaliaus Maksimiliano, kad šisai priimtų jį į savo rūmus, karalius Mozarto prašymą atmetė, kadangi kompozitorius buvo per jaunas (19 m.), neužtektinai garsus ir ne italas. Vėliau Mozarto dviejų operų premjeros vis dėlto įvyko Miuncheno Residenz teatre. Šis Residenz teatras, pastatytas architekto Francois de Cullivies 1751-53 m. yra mažiukas teatras, talpinąs tik 600 žiūrovų. Bet jis yra tikras rokoko perlas, kito tokio teatro.

niekur nėra. Jame yra statomų Mozarto, Strausso, senosios italų operos, kurioms ir yra reikalingas šiltas intymumas. Šiame teatre šią vasarą debiutavo mūsų Lilija Šukytė, dainuodama Mozarto "Cosi Fan Tutte".

Paties Miuncheno sūnus Richardas Straussas yra čia taipgi favorizuojamas kompozitorius, užimaš tokia pat vietą operos repertuare kaip ir Wagneris ar Mozartas. Nors Strausso "Salomė" jau buvo matyta Chicago Lyric operos dviejuose skirtinguose pastatymuose, tačiau buvo vis dėlto įdomu pamatyti ir palyginti, kaip ją pastato paties kompozitoriaus giminėje. Miuncheno pastatymas buvo daugiau lyriškesnis, švelnesnis, veikėjams tačiau trūko to teatrinio dramatiškumo, kuris pagautų žiūrovą. Čia žiūrovas buvo daugiau tik dramos stebėtojas, o ne jos išgyventojas. Scenos vaizdinis apipavidalinimas turtingas ir įdomus. Įdomus tuo, kad čia nenaudojamos dekoracijos, bet visas scenos vaizdas sukuriamas šviesų pagalba, o sekant dramos eigą, šviesomis perduodama reikalinga scenos nuotaika. Kostiumai, ypač Salomės šokio scenoje, labai drąsūs. Solistai, išskyrus Astrid Varnay, matytą toje pačioje rolėje

Miuncheno operos rūmai

Chicagoje, nebuvo ypatingos tarptautinės žvaigždės, bet visi buvo labai stiprūs. Jautėsi tikras operinis ansamblis, išbaigtas tuo pagrindinės iki mažiausios tolės.

Kita vakarą mūsų laukia Puccini "Madama Butterfly". Nors ši opera jau tiek daug kartų girdėta, bet vis tiek kiekvienąsyk amatai ką nors naujo, neįprasto.

Čia je girdėjome nebe įprastai italų, bet vokiečių kalba. Japoniškasis spalvingumas pakeistas į bespalvę baltą ir pilką. Scenoje namas pilkas, medelis pilkas, dangus pilkas, grindys pilkos, Butterfly ir Pinkerton baluose rūbuose. Bet visa tai sudarė nepaprastai gražų vaizdą. Dar negirdėtas soprano Leonore Kirchtein, atlikusi Butterfly rolę, paliko neužmirštamą įspūdį. Kas per grožis, vaidyba, dainavimas. Tai tikra menininkė. Mes nutarėme, kad jina turi išeiti į tarptautinius vandenis, o jos partneriai gali pasilikti ten pat, niekam dėl to nuostolio nebus.

Miuncheno operos publika nėra tokia entuziastinga kaip amerikiečių. Spektaklio metu ji nepaprastai ram, per visą operą joks pliaukštelėjimas nepertraukia jos veiksmo, neplojama nė po arijos. Po veiksmo kantriai palaukiama, kol orkestras užbaigia paskutinę gaidą ir dirigentas, padėjęs lazdele, atsisuka į žmones, ir tik tada plojama. Bet plojama šaltokai, daugiau iš mandagumo, ir tuoj visi dingsta iš salės. Mes, amerikoniai, taip lengvai nepasidavėme. Savo plojimu ir bravo, net jau ir uždangą uždarius, dar kartą iškvietėme Madame Butterfly, nes ji to buvo tikrai verta. O pasilikusieji bavarai tada jau nebežiūrėjo į solistę, bet į mus. Kai išėjome į gatvę, ten jau beveik nebebuvo nė vieno žmogaus, tik kelios ponios ilgomis suknėmis su mumis kartu laukė tramvajaus. Čia jau tokia mada, nesvarbu ar su minku ar be minko, ar ilga suknėle ar trumpa, visi važiuoja tramvajais arba taksiais, mašinomis labai mažai kas atvažiuoja.

Nors Miuncheno opera pasulyje nėra viena iš pirmaujančių ir ne visada su tarptautinėmis žvaigždėmis, tačiau ji yra menišką savo pastatymų visu įkūnijimu. Šie pastatymai daugiau linke į moderniąją pusę, tačiau tradicinius pagrinduos. Šalia savo pagrindinių Wagnerio, Strausso ir Mozarto operų, čia nuolatini sveciai yra dar Verdi ir Puccini, o taip pat nepamirštami ir 20-tojo amžiaus modernistai Pfitzneris, Bergas, Orffas, Hindemithas. (Bus daugiau)

Pieta

Lietuvių liaudies skulptūra

Vincas Mykolaitis – Putinas

Iš naujųjų, lig šiol niekur neskelbtų, poeto eilėraščių

KRISTAI, IŠGIRSK MUS...

Išgirk mus, Kristau, šaukiamės Tavęs, Kančios ir nuodėmių naktį paklydę. Visus kelius praėjome ir gavėm... Visi džiaugsmai juose erkščiais žydi...

Išgirk mus, šaukiančius karšto maldoj, Ir nenugrėžk nuo mūsų savo veido. Ateik padėti skausmo valandoj, Nes Tavo žvilgsnis debesis išsklaido.

Už mus geroji Motina kalbės. Į mūsų varną didi Tau parodys... Tau mūsų tylos ašaros žibės, Ir sielos skausmas išsilies bežodis...

Išgirk mus, maldauti nepalaušim, Kol per gyvenimo audras keliausim.

KRISTAI, IŠKLAUSYK MUS...

Dažnai mes trokštam laimės laikinos, Šventos os Tavo valios nepažinė, Bet siela žemėj laimės nežinos. Kol grįš namo į dangišką Tėvynę.

Tau atidavę savo troškimus, Širdžių žaizdas ir sopulius atvėrę, Mes meldžiam — Kristau, išklausk mus! Lelsk mums pažinti amžinąjį gerį...

Mus išklausk Motinos vardu, Joje mes turim Tavo meilės viltį, Ji guodžia širdis, prislėgtas klaidų, Išties a ranką trokštančiams pakilti.

Mes — Jos vaikai — maldaujame Tavęs, Mus išklausk, paguosk, į dangų vesk!

Dvigubo trikampio klubas

Ištrauka iš premijautosios apysakos jaunimui "MIESTE NESAUGU"

D. BRAZYTĖ - BINDOKIENĖ

Iš mokyklos Arūnas išėjo ypač nepatenkintas. Visi aštuntojo skyriaus berniukai organizavo ledo rutulio komandą, o jam gydytojas vis dar neleido čiuožti. Tai dėl tos sulaužytos rankos! Nė skausmo, nė jokios paviršutinės žymės seniai nebuvo rieše like, tačiau kaulas dar nesustiprėjęs, nesuaugęs tinkamai, reikėjo pakentėti. Čiuožti Arūnas labai mėgo ir buvo neblogai prasilavinęs. Savo sugebėjimu būtų galėjęs pažibėti, pasirodyti naujiesiems pažįstamiems, o dabar vėl nepavyko.

Apsiniūkusi padangė barstė pirmąsias snaiges. Klykaudami vaikai stengėsi jas surinkti į parankias gniūžtes ir paleisti kam nors į nugarą. Visą gatvę aidėjo krykštavimai ir juokas.

Arūnas ėjo neskubėdamas, įtraukęs kaklą į švarko apikaklę ir visai nepastebėjęs, kaip prisigretino vienas klasės draugas.

— Labas, — pasakė jis, priderindamas žingsnius prie jaunulio.

Arūnas abejingai burbtelėjo pasveikinimą ir pažvelgė į užkalbinusį. Pažinęs jį gerokai nustebo. Edis buvo didžiausias ir stipriausias berniukas visoje klasėje. Kažkas Arūnui pritarė, kad jis jau antri metai aštuntame skyriuje sėdi ir už kitus vyresnis. Visi klasės berniukai mėgino įsipiešti į Edžio draugystę, nors

tai nelabai jiems vyko. Edis laikėsi nuošaliai, atsitvėręs šaltu išdidumu. Tačiau, kas buvo svarbiausia, Edis priklausė Dvigubo trikampio klubui ir jo ženklelį visuomet išdidžiai nešiodavo įsimeigęs į uniformos kaklaraištį. Dvigubo Trikampio klubui galėjo priklausyti tik rinktiniai apylinkės berniukai — drąsūs, stiprūs ir kuo nors pasižymėję. Vsi kiti jiems tos garbės pavydėjo.

Apie klubą Arūnas jau žinojo. Jam papasakojo pats Edis, kai kartą paklausė ženklelio reikšmės. Edis buvo vienintelis berniukas iš šios parapiinės mokyklos į klubą priimtas. Kiti nariai mokėsi trijose apylinkės valdiškose mokyklose, kai kurie jau net aukštesniosiose.

Netikėtas Edžio pasveikinimas dalinai išblaskė nemalonias Arūno mintis.

— Kaip patinka mūsų kaimelis? — paniekinamai mostelėjo galva į apylinkę Edis.

— Šiaip sau! — prisitaikė tonu Arūnas.

— Niekad nemaniau, kad džiaugsiuosi į mokyklą eidamas. Vis užsiėmimas. Kai būna laisva diena, gali sienomis laiptuoti iš nuobodumo. Sakyk, ką čia vasarą žmonės veikia?

— Mes randame užsiėmimų! — išdidžiai atsakė Edis. — Mokame maloniam laiką praleisti. — Jis išpūtė krūtinę ir bakstelėjo pir-

tu į savo ženklelį, susidedantį iš dviejų sunertų žalio metalo trikampelių.

— Tau gerai! — pavydžiai atsiduso Arūnas.

— Klausyk! — paslaptinai prabilo Edis. — Aš papasakojau klubo draugams apie nuotykį su pelėmis. Jiems padarė gerą įspūdį, ir dėl to nusprendėm leisti tau mūsų klubui priklausyti. Suprask, kad tokia garbė retai kam suteikiama, o tu juk menkai pažįstamas šiam priemiestyje! — Edis nutilo, laukdamas Arūno reakcijos.

Berniukas visai nežinojo, kaip pasielgti. Džiaugsmas buvo toks didelis ir staigus, kad jis norėjo bėgti pasišokinėdamas gatve ir šaukti visa gerkle, tačiau parodyti didelį pasitenkinimą buvo per daug vaikiška. Edis galėjo pasipiktinti ir kvietimą atšaukti.

— Ačiū. Pagalvosiu, — sunkiai susivaldydamas atsakė.

Edis patenkintas šyptelėjo.

— Aš mielai tave vardu vadinčiau, bet negaliu jo atsiminti. Baisiai keistas vardas. Tiesiog juokingas.

— Arūnas, — priminė jaunulis. — Arūnas Varnaitis.

— Arūnas! — lėtai išspaudė Edis. Arūnas! Gali liežuvį nusilaužti. A-rūūū-nas! Ir pavardė ne geriau skamba. Ne, nieko nebus!

— nusispiovė jis ir perbraukė delnų per ilgus, šviesius plaukus, nukrėsdamas nuo jų snaiges.

— Tavo pavardė taip pat sunki, — įsižeidęs atrėmė Arūnas. — Visos itališkos pavardės turi per daug skiemenų ir šiaip nereikalingų raidžių!

— Na, tik neišsižeisk! — nuramino Edis.

— Dėl manęs turėk nors ir trigubą sun-

kesnį vardą. Tik aš bijau įsivaizduoti, kaip kiti klubo nariai jį išgars. Ar neturi kito? Gal mes tau kokią pravarde išgalvosime.

Rašytoja Danutė Brazytė-Bindokienė, kurios apysakos "Mieste nesaugu" rankraštis laimėjo švietimo tarybos skelbtą jaunimui skirtųjų kūrinių konkursą. Rašytojai premija bus įteikta spalio 11 d. Jaunimo centre, Chicagoje, ruošiamam literatūros vakarą — koncerte, kur bus taipgi Rašytojų sąjungos premija pagerbtas ir 1968 metų geriausias mūsų knygos laureatas kan. Mykolas Vaitkus.

— Palauk, palauk! — skubiai įsiterpė jau atvėsęs Arūnas. — Pravardės nenoriu. Mano vardas nėra jau toks sunkus, tik įprasti reiki. Pagaliau galima jį sutrumpinti... — Jis valandėlę pagalvojo ir vėl prabilo: — Kaip tau patiktų Aras?

— A-ras? Aras! Truputį lengviau nuo liežuvio slenka, — susimąstė Edis.

— Žinoma! — jau atvirai džiugavo Arūnas.

— Aras! Jūs mane galėsite Aru vadinti. Tai bus slappyvardis, kurio niekas kitas nežinos. Aras, Edi, yra toks paukštis: gražus ir plėšrus. Panašus į erelį. Ką sakai?

— Neblogai, — nusileisdamas sutiko jaunulis. — Na, tai ar nori patekti į Dvigubo trikampio klubą?

— Kam čia klausyti? Aišku, kad noriu!

— Prižadėk niekam nesakyti, — Edžio balsas visai prtilo. — Mes turėsime susirinkimą, tai tu ateik. Jaučiu, kad priims.

— Kada ir kur?

— Šeštadienį, apie 10 val., mano rūsyje. Aš turiu ten atskirą kambarį, kur niekas neįeis. Galėsime būti visi laisvi.

— Negaliu šeštadienį, — apsiniaukė Arūnas.

— Koks pasakymas, negaliu! — karštai sušuko Edis. — Galėk! Mes tik dėl tavęs susirinkimą šaukiame.

— Šeštadienį turiu važiuoti į mokyklą... — liūdnai prisipažino berniukas.

— Į mokyklą šeštadienį? Dar tokio juoko nesu girdėjęs! — Edis užsikvatojo net paspringdamas. — Ar tau negana mokyklos visą savaitę?

— Čia ilga istorija, — niauriai numojė ranka Arūnas. — Šeštadieniais mokausi sve-

(Nukelta į 4 pusl.)

ALEKSAS KUTKUS PRISIMINIMUOSE

(Atkelta iš 2 pusl.)

voliojo. Emigracija, brolau, yra nelengvas dalykas. O nuo emigracijos, net ir nenorėdamas, atsižadėti negali. Bet aš, manau, jog ir emigraciją pakėlęs, galva vis tiek aukštai laikysiu ir nesuklupsiu.

Toks jisai šioje išeivijoje ir išliko. Nesuklupęs. Nors man anadien toji emigracinė bala šurpą tekėlė.

Plaukikas, ruletės lošėjas, tėviškos gynėjas. Ir persona molto simpatica

Tai buvo 1933-ųjų metų vasara, Italijoje, prie Viduržemio jūros. Prie Alassio vasarvietės atostogavo Kutkai ir Vladislava Grigaitienė su dukterim. Jie gyvenę netolima žvejų kaime, nuomavo jaukus namelius. (Bene pirmas iš operos solistų buvo pavarde sutrumpinęs, atlietuvinęs; nors italai ir šios trumpos pavardės vis tiek nepajėgdavo ištarti, darydami iš jos "Kukus". Todėl aš nuo čia, Kutkauską pamiršęs, kalbėsiu apie Aleksą Kutkų.)

Solistė A. Dambrauskaitė (prie kurios teko prisiliesti), prieš vykdama studijoms į Romą nutarė truputį pasilėsti Alassio, kurį jai rekomendavo Kutkus. Ir čia gavau pažinti Aleksandrą - Aleksą kasdienybėje.

Girdėjau, kad sezono metu laikosi griežto režimo. Pamačiau, kad ir atostogaudamas saugojo sveikatą. Pusryčiams, pavyzdžiui, tevalgė vien vaisius, tik po valandos juos užgerdama pienu. Mau dymosi kelnaitės pamatę, susi-

žavėjau jo figūra: Apolonas ir tiek! Niekad nesitikėjau tokios kūno tobulybės.

Vieną dieną laiveliu pasileidę į jūros gilumą, staiga išgirdome iš vandens itališką "Ciao!". Na, gi, Kutkus su Grigaityte plaukia horizonto link! Kas galėjo tikėtis, kad Aleksas plaukiojimo meistras!

Kai kuriomis dienomis Kutkus iš paplūdimio išnykdavo. Vakare grįžęs, kartais moteris apdalinavo saldumynais, man vyno bonka tekdavo. Kur gi jis dingdavo? Pasirodo, išvažiuodavo į San Remo kazino ruletėje laimės bandyti.

Apie tą kazino prašėsiu ne užilgo, nes mane į jį nuves Aleksas prašymas. Atsitiko, kad seniai Kaune paviešėję italai žurnalistai viename Romos dien-

Al. Kutkus Pajacuos

rašty emė spausdinti ironiškus ir Lietuva niekinančius reportažus. Ir A. Kutkus ryžosi į to laikraščio redakciją rašyti, italų informacijas paneigiančius, laiškus. Syki, kai reikėjo per pažįstamą lakūną serijinį Kutkaus laišką į Romą išsiųsti, Aleksandrą buvo paveikusi ruletės lošimo aistra. Prašė atvažiuoti į San Remo ir kaziną iš jo korespondenciją atsiimti. Sėdau į traukinį ir keliauju. Surandau kazino. Pasiteirauju, kur galiu sutikti sinjorą Kutkų. Man dagus sinjoras galvoja ir, pagaliau, prisipažįsta, jog jokio tokio sinjoro, kuris mane domina, jis nepažįsta. Ir užtikrina, svečių sąrašus patikrinęs, jog mano minimas sinjoras kazino personalui iš viso nėra žinomas. Padėkoju. Išėinu į gatvę. Vaikštau. Ir prisiminęs, jog Kutkaus pavardės italai nesugeba ištarti, jau drąsiau grįžtu į kazino. Per piacere, sakau, gal pas jus yra sinjoras Kutkus, nes jis prašė manęs į čia sutikti. Pasirodo, jog ir sinjoras Kutkus administracijai nėra žinomas. Staiga registruotoi šovė į galvą neblogo mintis: o kokios tautybės sinjoras Kukus? Atsakai: IL LITUANO. Visų veidai nušvinta: O, persona molto simpatica! Ir kažkas jau bėga pranešti sinjorui Lituano apie mano invaziją. Kol laukiamas Lituano pasirodo, mane suskuba informuoti, kad tai yra pats idealus ruletės lošėjas, tasai sinjoras Lituano: "Atvyksta, turėdamas tik 100 lirų: išlošia — šypsosi, pralošia — juokiasi. Ir niekad, sinjore, nerizikuoja dides-

ne negu šimtas lirų suma. Persona molto simpatica!"

Debesims tamsėjant ir akiračiams apsiniaukus, atėjo trumpas pragiedrulis

Po dešimties metų Birštone palaidojo artimą moterį — pirmą žmoną. Retiems žmonėms išsiskirčius prie kapo pasilikome vieni du. Susimąstęs, lyg nuo tikrovės pabėgęs, ilgai stovėjo... Ty-lėjo... Toji tyla negreit baigėsi.

Lyg pabudęs, švelniai paėmė mane už parankės. Eįone iš kapinių. Jo veidas buvo, tartumei, suakmenėjęs, kilniai tragiškas. Tokio dar niekad nebuvau matęs.

Paskui prabilo. Žodžiai ramūs, aiškūs, giliai prasmingi. Mastytojo ir menininko žodžiai. Tikro intelektualo mintys.

Neužilgo vedė. Tą, kuri jo laukė dvidešimt metų. Buodviejų meilė, iš tolo stebint, juo nekaldienė, net ne kiekviename išgalvotame romane užtinkama.

O virš Birštono kasnakt praskridavo triukšmingos rusų lėktuvų eskadrilės.

Okupacinis gyvenimas slėgė, viltys blėso, žiburėlis geso.

Dainininkas — humanistas protesto kėlėjas. Bebaimis ir idealo neatsižadęs

Birželio mėnesio žmonių vežimas iš Lietuvos. Visi Kauno Vals tybinio teatro tarnautojai šaukiami į mitingą: scenoje, spektakliui pasibaigus, vienuoliktą valandą vakare. Scenoje jau keturi šimtai: meno, technikos, administracijos žmonės. Partijos vardu kalba M. Meškauskienė. Pabaigė. Įtampta tyla. Ir ūmai prabyla balsas, prašas leidimo kalbėti. Tai solisto A. Kutkaus balsas, sviedžias protestą dėl teroro, dėl piliečių teisių paneigimo, dėl nehumaniško elgesio.

Kalba karštai, susijaudinęs. Baigia. Nejauci tyla. Pasigirsta vieno scenos darbininko žodžiai: "Toks tai pirmas eilės reikia vežti!" Ir vėl nerami tyla. Mitingas uždaromas. Skirstomės.

Toks buvo solistas Aleksas Kutkus. Ramus vyras, neužmirštąs žmoniškumo.

Prigimtis ir jaunystės įtakos. Išvykimas pasitobulinti. Triumviratas. Laikrodininkas. Persikėlimas į Vilnių. Operinė gūlbės giesmė. Amerikoje

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

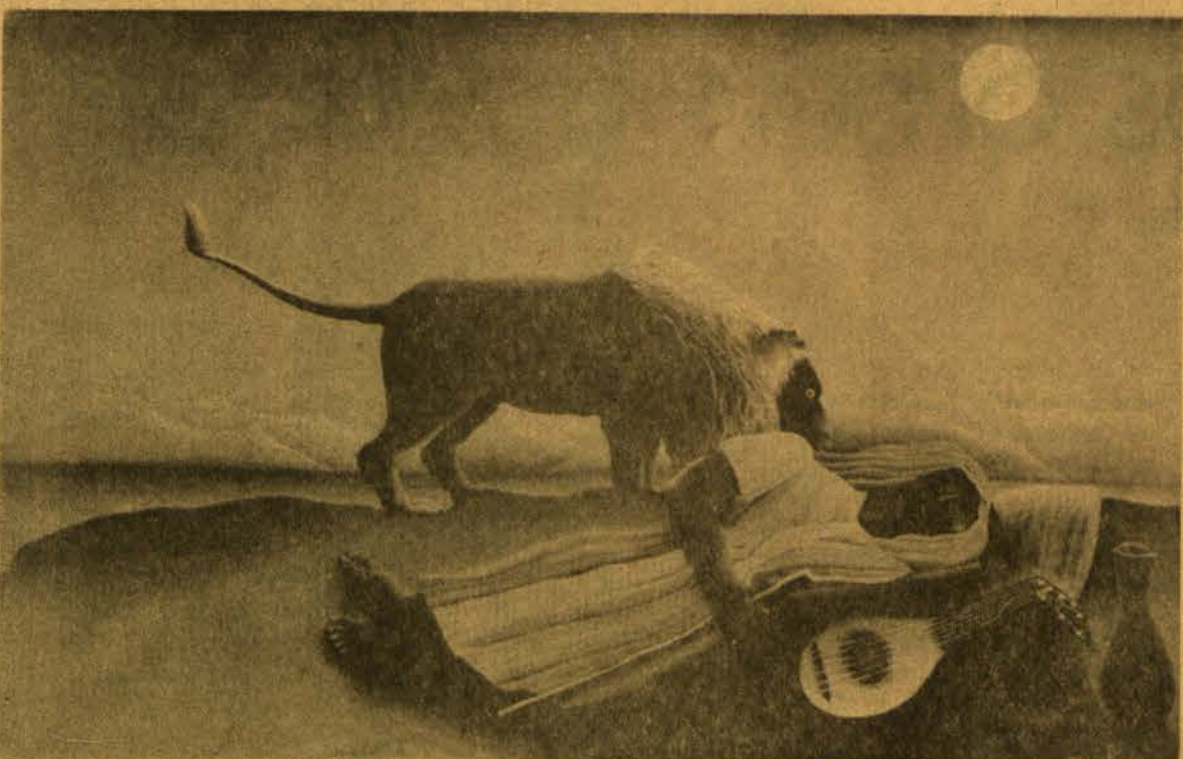
Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

Henri Rousseau (prancūzas, 1844—1910)

Mieganti čigonė (Moderniojo meno muziejus New Yorke)

ne negu šimtas lirų suma. Persona molto simpatica!"

Debesims tamsėjant ir akiračiams apsiniaukus, atėjo trumpas pragiedrulis

Po dešimties metų Birštone palaidojo artimą moterį — pirmą žmoną. Retiems žmonėms išsiskirčius prie kapo pasilikome vieni du. Susimąstęs, lyg nuo tikrovės pabėgęs, ilgai stovėjo... Ty-lėjo... Toji tyla negreit baigėsi.

Lyg pabudęs, švelniai paėmė mane už parankės. Eįone iš kapinių. Jo veidas buvo, tartumei, suakmenėjęs, kilniai tragiškas. Tokio dar niekad nebuvau matęs.

Paskui prabilo. Žodžiai ramūs, aiškūs, giliai prasmingi. Mastytojo ir menininko žodžiai. Tikro intelektualo mintys.

Neužilgo vedė. Tą, kuri jo laukė dvidešimt metų. Buodviejų meilė, iš tolo stebint, juo nekaldienė, net ne kiekviename išgalvotame romane užtinkama.

O virš Birštono kasnakt praskridavo triukšmingos rusų lėktuvų eskadrilės.

Okupacinis gyvenimas slėgė, viltys blėso, žiburėlis geso.

Dainininkas — humanistas protesto kėlėjas. Bebaimis ir idealo neatsižadęs

Birželio mėnesio žmonių vežimas iš Lietuvos. Visi Kauno Vals tybinio teatro tarnautojai šaukiami į mitingą: scenoje, spektakliui pasibaigus, vienuoliktą valandą vakare. Scenoje jau keturi šimtai: meno, technikos, administracijos žmonės. Partijos vardu kalba M. Meškauskienė. Pabaigė. Įtampta tyla. Ir ūmai prabyla balsas, prašas leidimo kalbėti. Tai solisto A. Kutkaus balsas, sviedžias protestą dėl teroro, dėl piliečių teisių paneigimo, dėl nehumaniško elgesio.

Kalba karštai, susijaudinęs. Baigia. Nejauci tyla. Pasigirsta vieno scenos darbininko žodžiai: "Toks tai pirmas eilės reikia vežti!" Ir vėl nerami tyla. Mitingas uždaromas. Skirstomės.

Toks buvo solistas Aleksas Kutkus. Ramus vyras, neužmirštąs žmoniškumo.

Prigimtis ir jaunystės įtakos. Išvykimas pasitobulinti. Triumviratas. Laikrodininkas. Persikėlimas į Vilnių. Operinė gūlbės giesmė. Amerikoje

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

A. Kutkauskas - Kutkus buvo tas, kuriuo laikėsi Kauno opera. Kipras Petrauskas dainavo, kada norėjo ir ką norėjo, o Kutkus nešė ant pečių visą repertuarą. Ir kai keliems mėnesiams išvyko į užsienį pasitobulinti, opera turė-

Man rodos, kad Aleksas Kutkus per gyvenimą neprarado rytų aukštaičio būdo, ir neatsikartė universitete studentavimo metu įgytų įtakų. Santykiavimuose šiltas, jautrus žmogus, demokratiškas, linkęs į kompromisus, atlaikęs, jis principiniuose dalykuose buvo kietas ir nenuolaidus. Slėpė savyje lietuviško, tautos atgimimo laikmečio, romanti-

ko tikėjimą ir tai kukliai demonstravo. Be ažišavimosi, tačiau tvirtai.

Mane tebejaudina Alekso draugų demonstracija. Buvome laikinoje valdyboje organizacijos, kurios tikslas buvo sujungti įvairių šakų scenos darbuotojus. Atsirado, aišku, tokie, kurie tą organizaciją panoro pajungti saviems siauresniems kėslams. Patyręs, kad veikiama prieš kolegą, A. Kutkus atsisakė pirmininko pareigos. Intrigėlių jis nemėgo.

Daug yra prisiminimų, tik jie nesutyls laikrastinėje apybraižoje.

Sviesus, sudėtingas buvo intelektualas — dainininkas Aleksas Kutkus Tegū kiti apie jį daugiau ir energingiau papasakoja. Jis to nusipelnė.

• Dalia Kučnienė, kuri šią vasarą gražiai užsirekomendavo Lietuvos fronto bičiulių rengtos stovyklos Dainavoje kūrybinio vakaro programoje, šiuo metu su kompoz. Darium Lapinsku uoliai rengiasi savo pirmajam dainos rečitalui, kuris įvyks spalio 4 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

• Mosėdyje, gydytojo Vaclo Intos rūpesčiu, prie ligoninės su-telktas savotiškas "akmenų muziejus", kuriame yra apie 4500 eksponatų — akmenų, daugiausia skirtingų granito luitų. Greta jų yra nemaža mineralų, atgabtųjų iš Vidurinės Azijos ir Kaukazo.

• Augustino Griclauskas - Pivodžos, žomo mūsų feljetonisto, rinktinis feljetonų rinkinys "Vyrai, nesijuokit" išleistas Vilniuje. A. Griclauskas feljetonus pradėjo rašyti nepriklausomo gyvenimo pradžioje. 1924 m. buvo išleistas jo pirmasis feljetonų rinkinys "Čin-č-be-ris".

• Česlovas akstradinis ansamblis "Starklub" buvo iš Pranos atvykęs į Vilnių ir čia koncertavo. Ryškiausia reikiškesi solistė Marija Kopecka.

Dvigubo trikampio klubas

(Atkelta iš 3 pusl.)

timos kalbos. Matai, mano tėvai lietuviai, tai nori, kad ir aš lietuviškai mokėčiau.

— Už tai tavo vardas toks neištariamas. Jūs svetinėšiai!

— Aš gimes Amerikoje ir nė kiek neblogesnis amerikietis, kaip tu!

— Arai, tu per daug karštai viską imi! ramiai pareiškė Edis. — Tačiau aš suprantu. Mano senelis italas, tai vis verčia mane itališkai mokytis. Gerai, kad italai savo mokyklų čia neturi.

— Na matai! — prašviesėjo Arūnas. — Daug vaikų ir sekmdienį mokyklą turi eiti, nes tikybės mokosi.

— Ar negali vieną šeštadienį nenuieiti? — Jokių būdų! Tėvas abu su seseria nuveža, o paskui parveža. Mokykla yra mieste, kur anksčiau gyvenau. Jeigu neičiau, turėčiau apie klubą papasakoti, o tu liepiei nesakyti.

— Reikės pagalvoti... Edis paspyrė tuščią konservų dėžutę, ir ta klegėdama nusirito šaligatviu.

Arūnas slapčia pažvelgė į šalia einančiojo veidą. Jis buvo visai bejausmis ir nieko drąsinančio išskaityti nepavyko. Edis įkišo ranką į švarkelio kišenę ir išsitraukė cigarečių dėžutę.

— Užsiruok! — ištisė Arūnui.

— Ne, dėkui.

Edis nusijuokė.

— Bijai, kad kas nors mamai nepaskutų.

— Niekio nebija! — atkirto Arūnas aštriai.

— Rūkyti man nepatinka, ir gana.

— Ar mėginai kada?

— Žinoma. Tik man jokio ispūdžio nepadarė. Dūmai kutena nosį, ėda gerkle, o burnoj kartu visą dieną.

— Visi rūko! — tvirtai užtikrino Edis, užsidegdamas cigaretę. — Tokia mada.

— Tai nesvarbu, — nusipypėjo Arūnas. — Aš pažįstu daug suaugusių žmonių, kurie nerūko. Sportininkai nerūko. — Jis pažvelgė į Edį, godžiai ryjantį mėlynus dūmus, ir ramiai pridūrė: — Jeigu rūkymas yra sąlyga, kurią išpildydama galiu įstoti į jūsų klubą, ta da labai ačiū už kvietimą — turiu atsisakyti.

— Tu, vis dėlto, bravo vyras! Argi tikrai atsisakytum stoti į klubą?

Tokia mintis Edį nepaprastai nustebino.

— Atsisakyčiau! — tvirtai pareiškė Arūnas, nors širdies gilumoje nesijautė toks tikras.

— Posėdį padarysime antradienį tuoj po pamokų, — staiga pareiškė Edis. — Ar tau patogu?

— Manau, kad galėsiu ateiti, — pasakė Arūnas, vėl pajusdamas didelį džiaugsmą.

— Beje, dar vienas menkinėkis. Būčiau visai pamiršęs, — Edis nutvėrė jį už rankovės ir sulaukė. — Juk žinai, kad Dvigubo Trikampio klubas nėra šiaip sau vaikų būrelis. Jį tinka tik patys geriausi. Norėdamas įstoti, tu-

ri įrodyti kitiems nariams savo tinkamumą. Suprask, mes tuo apsisaugojame nuo visokių nevykėlių.

— Suprantu, — atsargiai ištare Arūnas. Jam ėmė darytis truputį nejauku.

— Tik neišsigąsk! — tai pastebėjęs užtikrino Edis. — Niekio žalingo nedarome ir kitiems neliepiame.

Arūnas vėl nusipypėjo ir lengviau atsiduso.

— Tai ką aš turiu padaryti?

— Niekio ypatingo, sakiau, — nusijuokė Edis. — Ateidamas į susirinkimą, atsinešk butelį bažnytinio vyno iš zakristijos.

— Juk tai vagystė, o gal ir šventvagystė! — nubalo Arūnas.

— Nebūk kvailas. Vynas kaip vynas, kol jį kunigas prie altoriaus pakoncekruoja. Kokia čia šventvagystė?

— Edi, leiskite man kitokių būdų tinkamumą įrodyti. Visą padarysiu...

— Ne! Valdyba taip nutarė! — griežtai atrėžė berniukas ir vėl ėmė įtikinėti. — Ko tu taip jaudiniesi? Vyno jie turi didžiausias statines. Jis visai nebrangus, o ir paimiti bus labai lengva. Žinai, kad kitą savaitę tu ankstyvom mišiom patarnauji. Pats girdėjau, kaip seselė pranešė. Ateisi truputį anksčiau, kol dar nieko zakristijoje nėra, įsidėsi į kišenę arba į knygų krepšį, ir viskas!

— Viešpatie! Jeigu sugaus? — nustiro Arūnas.

— Už tai turi gudriai apsisukti, berneli. Mes siūlome tau retą progą patekti į rinktinę apylinkės jaunuolių draugiją, o tu dėl tokios menkos priežasties svyruoji! Pasirodo, kad būsi apsirėkęs. Maniau, kad apsidžiaugsi pakviestas. Gaila!

— Kaip jūs žinosite, kad tai tikras bažnytinis vynas? — staiga lengvai užklauskė Arūnas, nes jam ėmė pirštis išganinga mintis. Tik vienas Edis, tur būt, yra matęs butelius zakristijoje, o kiti, be abejoj, nežinojo, kaip jie atrodė. Gal pavyktų kitokių vynu pakeisti...

— Žinosi! — ramiai užtikrino Edis. — Antradienį palydėsiu tavę į bažnyčią, o po mišių lauksiu prie zakristijos. Tada niekam abejonių, o tau pagundų nebus.

— Turiu pagalvoti, — svyrudamas suvapėjo Arūnas. — Jūs reikalaujate tiesiog nemamomo dalyko.

— Manai? Kad žinotum, ką aš įstodamas turėčiau atlikti! — rūškanai sumurmėjo Edis. — Žinoma, kaip sau nori. Tavo valia.

— Nežinau... — beveik maldaujančiai ištare Arūnas. Jis taip norėjo priklausyti klubui. Tai tarytum visų svajonių išpildymas. Tik kaina tokia baisi...

— Turi laiko visą savaitgalį, pagalvok. Antradienio rytė galėsi man pasakyti, kai prie bažnyčios susitiksime, — atsisveikino Edis ir skubiai nužingsniavo snieguotu šaligatviu.

10 NAUJŲ — 20 DEMONSTRUOTŲ

1968 CHRYSLER

Paskutinė proga!

SUTAUPYKITE IKI \$3,000.00

nuo fabriko kainos.

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.

PLYMOUTH, VALIANT, CHRYSLER, IMPERIAL

4030 ARCHER AVENUE — TEL. VI 7-1515

Vartotą automobilį galite pirkti pradedant \$50.00.

Chicago Savings and Loan Association

5 1/4%

Certifikatų sąskaitos
Certifikatai išduodami tūkstantinėmis. Mažiausia turi būti \$5000. Pelnas mokamas kas trys mėnesiai.

4 3/4%

Ant visų knygelių sąskaitų

NUOSIMCIAI PRISKAITOMI KAS DIENĄ. ĮSMOKAMI KAS TRYS MĖNESIAI

ŠTAI NARIAMS TEIKIAMAS Mūsų PILNAS PATARNAVIMAS:

* Vacation Club	* Notary Public Service	* Sell & redeem U.S. Bonds
* College Bonus Savings	* Free community rooms for your organiz'n meetings	* Two large free park'g lots
* Home Mortgage Loans	* Cash checks and pay all family bills with our spec'l money order checks.	* Save-by-Mail Kits
* Home Improvement Loans		* Travelers Checks
* Christmas Club		* Safe Deposit Boxes
* Insured Family Savings		

Chicago Savings and Loan Assn.

John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board

6245 SO. WESTERN AVE.

TEL. GR 6-7575

HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M., Tues. 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

Dr. Albinas Šmulkštys ir lietuviškas filmas

K. ČIKOTAS

Zinia, kad gydytojas Albinas Šmulkštys pradeda sukurti lietuvišką filmą, sudomino ne vien Philadelphia's apylinkių gyventojus. Pažįstame A. Šmulkštį kaip pasiaukojusį gydytoją, kultūrinių darbų rėmėją, žmogų visuomet geroje nuotaikoje, kupiną artimo meilės samarijietį. Mūsų žinias papildė Lietuvos Enciklopedija, pagal kurią 1936-44 metais A. Šmulkštys studijuoja meną, 1938-42 m. — lituanistiką ir Vilniaus universitete gauna diplomuoto lituanisto vardą, ir tik 1944-48 m. Vokietijoje studijuoja mediciną ir gauna medicinos daktaro laipsnį. Šiuo metu — jis verčiasi medicinos gydytojo praktika, Riverside, N. J.

Kaip trijų brolių pasakoje...

Prieš ketvirtą metų sveikatos reikalais aplankius gydytoją Albiną Šmulkštį, atsisveikinant, jis duoda man Philadelphia College of Art vakarinės programos tvarkraštį ir ragina mane eiti mokytis fotografijos. Girdi, jam busią reikalingi visokie fotografai.

Daugelio vėlesnių susitikimų metu, pokalbiuose vis išskildavo gero lietuviško filmo pastatymo reikalas. Draugų tarpe visa tai buvo žinoma kaip dr. Šmulkščio svajonė.

Pergamentas slinko kaip filmas...

Praeitą pavasarį, besėdint gydytojo A. Šmulkščio kabinete, jis trumpam dingio gretimame kambaryje. Ir kai po kelių minučių trukusio keisto šlamėsio grįžo, jis, atspirašęs už netikėto laukimą, pradėjo vynioti pergamentinio popieriaus ritinėlį, slėpusį jo daugelio metų svajones, virtusias čia piešiniais. Pasiškęs, ir keisto šlamėsio šaltinis. Gydytojas pervyniojo ritinėlį, kad galėtų piešinius parodyti reikiama eile, nuo pradžios.

Tą vakarą, kalbėtis apie sveikatą, nebuvo laiko. Pergamentas slinko kaip filmas, atskleisdamas vis naujas scenas, sustojant kiek ilgiau prie kiekvienos iš jų, vis klausantis autoriaus žodinio papildymo. Mudu su žmona buvome didžiai nustebinti tokiu pirmą kartą matomu gydytojo A. Šmulkščio, kaip menininko, pasireiškimu. Nebūdami kvalifikuoti vertinti piešinius meniniu požiūriu, galėjome betgi tvirtinti, kad A. Šmulkštys piešti moka. Iš karto pagalvojau apie piešinių pavertimą skaidrėmis ir galima čia kun. Algimanto Kezys S. j. talką.

Grimu talkinės skulptorius Petras Vaškys ir bajorą vaidinęs Balys Raugas.

Filmavimo bandymai

Su piešiniais pergamente, kuriuos autorius vadino eskizais, išryškėjo ir projektuojamo filmo turinys. Jis prasideda liaudies pasaka — Dvylika brolių juodvarniais lakstančių. Vėliau pasaka jungiama su šv. Jono apaštalo Apokalipse. Vyksmą lydi Beethoveno Penktosios simfonijos aršai.

Birželiui baigiantis, su piešiniais, taigi ir projektuojamo filmo turiniu, susipažįsta kun. Algimantas Kezys S. J. Atsisveikinant, jis man sako: "Man ne visai aišku, ko Daktars naori." Liepos gale tačiau sutarim pradedti filmavimą, taigi už dviejų savaičių — rugpjūčio 9 d.

Autorius tampa ir režisierium. Pora dešimčių Riverside, N. J. apylinkėse ir Philadelphiaje gyvenančių lietuvių tampa artistais. Sutartą šeštadienį, antrą valandą po pietų, visi renkasi į gydytojo kaimynystėje esantį buvusios bažnyčios pastatą. Čia pat pat vyksta persirengimas, grimavimas.

Kiek po antros, sutinku gydytoją A. Šmulkštį, neramų ir susirūpinusį. Suvaryti žmonės, pasamdyti arkliai, o kun. Kezys vis dar nėra. Surandamas jau ir kunigo A. Keziui pakaitalas, kad ir su mėgėjišku Super 8. Bet kone pusvalandį vėluodamasis, kiek suvargęs kelionėje, pasirodo ir kun. A. Kezys. Vėl visi lengviau atsikvepia, tačiau džiaugtis nėra laiko. Šiandien turi būti nufilmuota pirmoji projektuojamo filmo dalis, susidedanti iš bene dešimties scenų.

Artistai čia nesamdyti, sutarčių nepadaryta, taigi valia ne tik turėti, bet ir reikšti savą nuomonę. Dienos darbą baigiant, artėjant vidurnaktiui, nelauktai atsiradusi įtampa išvalko fotografus ir žiūrovus. Baigiant paskutinę sceną, krinta žinio barzda ir ji metama į degantį laužą. Filmavimas nutrūksta. Įtempto ir įdomaus darbo diena baigiasi kam didele širdgėla, kam su užuojauta, kam su nusistebėjimu, o kai kam ir su sensacija ar juokiu.

Po neramios nakties išaušta sekmadienio rytas. Surandamas naujas žynys ir nauja laužavietė. Popietėje, žiūrime Liūto Jurskio iš pergamento nufotografuotų skaidrių ir atpažįstame vakar filmuotas scenas. Gydytojas A. Šmulkštys 130 skaidrių įteikia kun. A. Keziui. Vakare baigiamas filmavimas ir mūsų mažojo Hollywoodo bandymas.

Sulaukę sesutės, broliai neteko motinos. Nuotraukoje iš kairės į dešinę: Liūtas Jurskis, Jonas Skadaitis, Antanas Rukšys ir Jonas Mingaila.

Filmų įvairumai

STASE SEMENIENE

Gyvenimas juoduko akimis

Gordon Parks yra vienas juodosios rasės atstovų, kuriuo jo tautiečiai turėtų labai didžiuotis. Jis yra žymus vyras — laikraštinkas, fotografas, kompozitorius, poetas ir pirmasis juodasis režisierius — gamintojas stambiųjų išlaidų filmo vienai didžiųjų studijų (Warner Bros.).

Tačiau jo surežisuotas, pastatytas ir parašytas filmas pavarto ne taip jau labai atmintinu.

Pagrįstas dabar 56 m. amžiaus paties Parks iš dalies pramanyta autobiografija, spalvotasis filmas "The Learning Tree" atidengia gyvenimą mažame Kansas mieste 1920 m. bėgyje, kai "Newt" (Parks) buvo 15 m. amž.

Tai nėra paprasta jaunystė. Lyg kokiame besisukančiame cikle, ji labai audringa. Newt lieka išgelbėtas, vėliau suvedžiotas vyresnės moters. Jis su savo draugais vagia obuolius kaimiečio ūkyje; senas žmogus lieka žiauriai nuplaktas. Newt stebi trejetą žmogžudysčių (dvejetas jų legalių, remiantis ano laiko ir vietovės papročiais). Jis įsimyli mergaitę, kurią suvedžioja jo geriausias baltasis draugas.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutapysite pirkaami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai proga. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PProspect 6-8998

FIRESTONE PADANGOS (TIRES)

NATIONWIDE GUARANTEE
No-Limit on MILES.
No-Limit on MONTHS.

FULL LIFETIME GUARANTEE against defects in workmanship and materials and all normal road hazard injuries encountered in everyday passenger car use for the life of the original tread design in accordance with terms of our printed guarantee certificate. Price of replacement — prorated on original tread depth wear and based on Firestone adjustment price for replacement tire at time of adjustment. Firestone adjustment prices are intended to, but may not, represent approximate current average selling prices and are subject to change without notice.

Neribota garantija: Iki susidevėjimo. Ratlankiai (wheels)

Taip pat atliekama ratų reguliavimas ir balansavimas (Wheel alignment and balancing). Stabdžiai (Brake service), motoro regul. (Tune up), keičiamos dalys, alyva, tepimas, kt. pataisymai.

Country Auto & Tire Service
2423 W. 59th Street, Chicago, Illinois
Telef. — GROvehill 6-7777

Val.: kasdien 7 v. r. — 7 v. v., šešt. 7 v. r. — 3 v. p.p.
Sėkm. uždaryta. Kitu laiku pagal susitarimą.

Savininkas MIKAS ČESAS

Kultūrinė kronika

• Prof. dr. Antanas Maceina, jau eilę metų profesoriaująs Munsterio universitete, Vakarų Vokietijoje, šiuo metu yra angažuotas parašyti naują savo knygą leidinių serijai "Krikščionis gyvenime". Naujasis prof. A. Maceinos veikalas numatomas pavadinti "Didieji dabarties klausimai." Šio mėnesio pabaigoje Europoje išleidžiama taipgi vokiečių kalba viena nauja A. Maceinos knyga apie komunizmą.

• Lietuvių Rašytojų draugija ruošiasi naujos valdybos rinkimams. Šią savaitę išsiuntinėjami balsavimo lapeliai. Naujoji

valdyba iš New Yorke, kur į kandidatuoja 8 gerai žinomi rašytojai.

• Aloyzo Barono vaikams elota knygutė "Diena prie ežero" jau spausdinama M. Morkūno spaustuvėje. Leidžia Terra. Iliustravo Nijolė Vedegytė-Palubinskienė. Knygutė bus įrėšta į kietus viršelius ir, manoma, išeis ligi spalio 12 d., kada Chicagoje įvyks "Eglutės" ruošiamas literatūros vakaras mažiesiems, kurie turės tada progos įsigyti naują leidinį ir gauti autoriaus autografa.

since 1914...

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 234-4478

4 3/4%

PASSBOOK SAVINGS
All Accounts Paid and Compounded Quarterly

5 1/4%

6-MONTH SAVINGS CERTIFICATES
Minimum \$1,000

Foto V. MAŽELIS

vestuvės, spalvota ir juoda balta (galų vykti ir į kitus miestus)
portretūra
meno darbo nuotraukos ir kiti foto aptarnavimai

TEL. — HY 7-4677

122 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11257

LUIZ AUTO REPAIR

6643 S. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL. 60629

TELEF. — 436-3699

KAROSERIŲ, SPARNŲ (FENDER) TAISYMAS IR DAZYMO DARBAI
Atliekami tiksliai ir nebrangiai.
Savininkas Aloyzas A. Kuniskas

Mūsų erdviuose patalpose turime didžiausį pasirinkimą visų modernių baldų, elektrinių krosnių, radijo ir televizijos aparatų, šaldytuvų ir kitų namams reikmenų.

LIETUVIŲ STAIGA

ROOSEVELT FURNITURE CO.

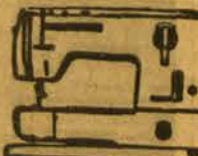
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS

2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711

Atidara pirmad. ir ketvirtad. 9-9 val.; antrad., trečiad. ir šeštad. nuo 9 iki 6 val. sekmad. atidara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

Siuvimo Mašinos — Dulkių Siurbiai

• BERNINA
• NECCHI
• ELNA
• VIKING
• PFAFF
• SINGER

ELECTROLUX
HOOVER
EUREKA
KIRBY
ROYAL
IR KT.

Parduodame, nuomojame ir taisome siuvimo mašinas, dulkių siurblius prieinamomis kainomis ir sąlygomis. Turime dalis. Aptarnaujame Chicagoje ir priemiesčiuose.

B and B DISTRIBUTING COMPANY

A to Z Sewing machines and Vacuum cleaners

4081 ARCHER AVE. (Prie California Ave.), Chicago, Ill. Tel. 927-4702

Vedėjas Arvydas M. DIKINIS

Pasinaudokite Draugo „Classified“ skyriumi.

Lietuvių kalba pasaulio universitetuose

(Atkelta iš 8 psl.)

Jan Safarewicz, taip pat paskelbęs nemažą įdomių lietuvių kalbos studijų.

Norvegijoje

Iš Lenkijos į Norvegiją, gal būt, per daug staigus šuolis, tačiau Norvegijos sostinė Oslo taip pat labai tvirtai įėjo į mūsų kalbos tyrinėjimo istoriją. Įėjo daugiausia dėl profesoriaus Christian Stang jau keturių dešimtmečių mokslinės veiklos. 1929 m. šis profesorius paskelbė įdomią studiją apie pirmąją lietuvišką knygą — M. Mažvydo katekizmą, o 1966 m. jis tartum vainikavo visą savo lituanistinę veiklą, išleisdamas kapitalinę „Baltų kalbų lyginamąją gramatiką“. Profesorius Shr. Stang, tikriausiai prisimindamas savo mokslinės veiklos pradžią, kreipdamasis į skaitytojus, šios gramatikos prakalboje cituoja lietuvišką sakinį iš pirmosios mūsų knygos: „mana darba už gier prymkiet“.

Svedijoje

Netruksta šiandien lietuvių kalbos specialistų ir Svedijoje — Stockholmo, Lundo, Upsalos universitetuose. Tarp svedų lituanistų, gal būt, labiausiai minėtinas Lundo universiteto profesorius Knut-Olaf Falk, kuris lietuvių kalbos pramoko, lietuvių Kauno universitete bemokydamas svedų kalbą.

Suomijoje

Suomių akademikas Valentin Kiparsky Helsinkio universitete pamečiui skaito visų trijų — lietuvių, latvių, senovės prūsų — kalbų kursus. V. Kiparsky tur būt, yra didžiausias šių dienų Europos kalbininkų poliglotas. Jis labai aktyviai dalyvauja ir lietuvių filologų spaudoje.

Italijoje

Italijoje lituanistikos problemą tyrinėja iGacomo Devoto ir Vittore Pizani. Italų kalbininkai leidžia ir specialų baltų filologijos leidinį „Studi Baltici“.

Sveicarijoje

Lietuvių kalba yra dėstoma keliuose Sveicarijos universitetuose. Ypač gyvos lituanistinės tradicijos yra Neuchatell universitete, kurio rektoriumi kažkada buvo garsus lituanistas Mara Niedermann, o dabar jas tęsia jaunas sveicarų kalbininkas, be kita ko lituanistiką studijavęs Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Jan Pieter Locher.

Vokietijoje

Lyginamajai istorinei kalbotyrai be galo daug yra nusipelnę vokiečių kalbininkai. Buvo laikai, kai lyginamoji kalbotyra tiesiog vadinta „vokiečių mokslu“. Nenuostabu, kad ir kitatautių lituanistų tarpe vokiečiai sudaro patį gausiausią būrį. Lietuvių kalbos kursai skaityti ir skaitomi daugelyje Vokietijos universitetų. Šiuo metu rytų Vokietijoje dirba žinomi lituanistai, kaip Viktor Falkenhan Gertrud Bensė. Vakarių Vokietijoje ne taip seniai išleistas kapitalinis lituanistikos darbas-Ernsto Frenkelio „Etimologinis lietuvių kalbos žodynas“, kurį po autoriaus mirties baigė profesoriai Erich Hofmann ir Eberhard Tangl.

Amerikoje

Jungtinės Amerikos Valstybės iki antrojo pasaulinio karo lituanistinėmis tradicijomis per daug pasigirti negalėjo. Iš žymesnių anu meto amerikiečių lituanistų paminėtinas Princetono universiteto profesorius Harold Bender ir jau žiniai vėliau į JAV atvykęs sveicarų kilmės kalbininkas, kurį laiką dirbęs Kaune, Pensilvanijos universiteto — profesorius Alfred Senn. Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais domėjimasis lituanistikos ir apskritai baltistikos

problemomis Jungtinėse Amerikos Valstybėse labai išaugo. Tai pakankamai vaizdžiai rodo tas faktas, jog praėjusių metų balandžio 5-6 dienomis Pensilvanijos valstijos universitete įvyko baltų kalbotyros problemoms skirta konferencija, kurioje buvo perskaityta 14 pranešimų, o pranešimų autoriai yra gal dešimties JAV universitetų profesoriai. Konferencijai vadovavo jau čia Lietuvoje lankęsis, jaunas talentingas amerikiečių lingvistas William Schmalstieg, kurio įdomūs darbai yra spausdinami ir Lietuvoje, leidžiamame „Baltistikos“ žurnale. 1968 metų vasarą Amerikos lingvistų draugija Illinoiso universitete surengė dviejų mėnesių lietuvių kalbos kursus. Per pastarąjį penketį lietuvių kalba buvo dėstoma daugiau kaip dešimtyje JAV universitetų: Fordhamo, Chicagos, Kalifornijos ir kt.

Prancūzijoje, Anglijoje ir kitur

Savotiškų savo atstovus lituanistika turi Prancūzijoje (prof. Raymond Schmitlein), Anglijoje (prof. Victor Holtum) Rumunijoje (Ariton (Vračiu), Bulgarijoje (prof. Ivan Duridanov), Jugoslavijoje (prof. Dalibor Brozović, akad. Fran Bezla) ir kitur.

Šiame straipsnyje apsiribojome plataus pasaulio mokslo įstaigomis, nieko neužsimindami, pavyzdžiui, apie Rusijos universitetų lituanistines tradicijas, tačiau tai jau būtų atskira tema. Įdomumo dėlei galima tik priminti, kad Maskvos universitete lietuvių kalbos kursą pradėjo skaityti (veikiausiai 1886 m.) vienas žymiausių visų laikų rusų kalbininkų Filip Fortunatov, o jo paskaitų klausė ir mūsų literatūrinės kalbos tėvas Jonas Jablonskis.

Prabėgomis apžvelgę lietuvių kalbos tyrinėjimą ir studijavimą įvairiose pasaulio mokslo įstaigose, galėtume beveik sakyti, jog lituanistika, kaip tarptautinė kalbotyros disciplina, netrukus turėtų švesti pusantro šimto metų jubiliejų. Toks jubiliejus iš tikrųjų malonus visiems mūsų gimtosios kalbos mylėtojams ir tyrinėtojams.

(Iš „Kultūros Barų“ 1969 m. Nr. 8).

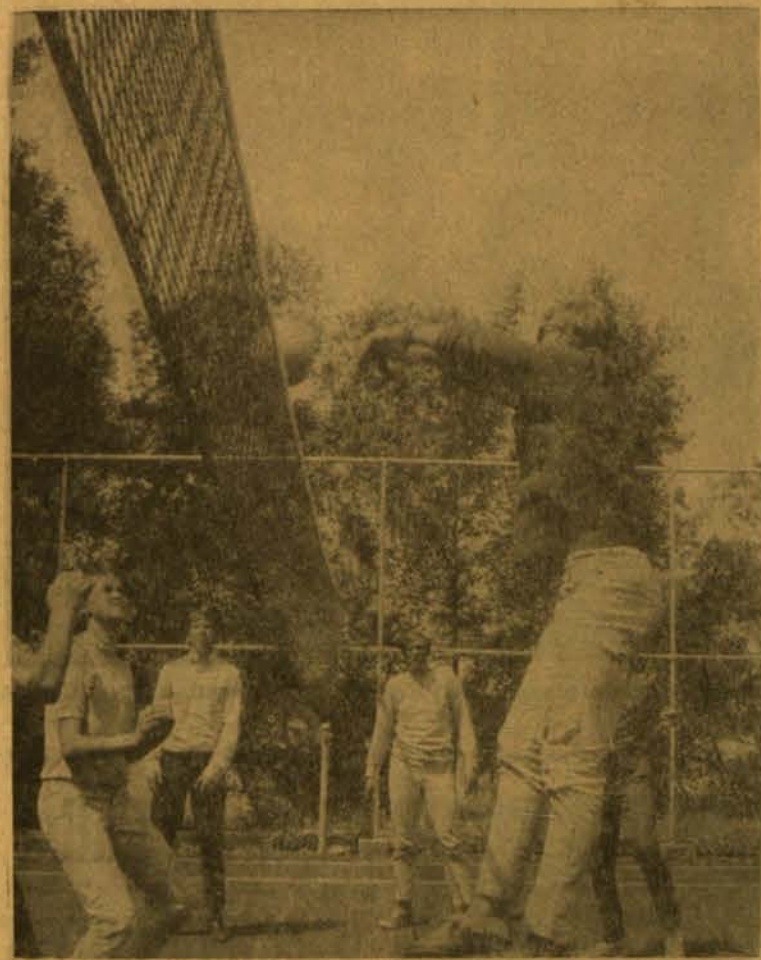
Nauji Šv. Rašto aiškinimai

Tarp naujų knygų užtikiname kapitalinį veikalą „The Jerome Biblical Commentary“ (išleido Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N. J., 889 p., 25 dol.)

Tai pilnas Senojo ir Naujo Testamento aiškinimas, pateiktas įvairių šalių pirmiausių specialistų, susidedantis iš 80 straipsnių. Knygos pavadinimas parinktas, pagerbiant pirmąjį Šv. Rašto vertėją ir aiškintoją — Šv. Jeronimą.

Knygą redagavo trys „The Catholic Biblical Quarter“ redaktoriai: Šv. Marijos seminarijos Baltimorėje prof. R. E. Brown, Woodstock kolegijos prof. J. A. Fitzmayer ir Katalikų univ. Washingtono prof. R. E. Murphy. Palaikydami ryšį su įvairių tautų mokslininkais, jie įstengė sutraukti visą eilę svarbiųjų Šv. Rašto tyrinėtojų su savo studijomis dalyvauti šiame leidinyje. Dėguma autorių — amerikiečiai, yra nemažai ir kanadiečiai.

Studijiniuose straipsniuose visų pirma apimamos visos Senojo ir Naujojo Testamento knygos, pradžioje duodant bendrą knygų analizę, o paskiau pateikiant komentarus neišskėsiu vietų. Rašoma suglaustai, knygos šriftas gana smulkus, taigi medžiagos sutalpinta itin gausiai. Svarbu, kad autoriai gerai pažįs-

Tinklininkai kovoja studentų ateitininkų stovykloje...

Naujos kryptys teologijoje

Tarptautinio susidomėjimo yra susilaukusi leidinių serija „Concilium“. Tai lyg savitiška katalikų enciklopedija, kur atskiriems aktualiesiems klausimams nagrinėti išleidžiama atskira, maždaug 200 p., knyga, sudaryta iš atskirų straipsnių pirmiausių įvairių tautų autorių. Vienas iš naujausių šios serijos veikalų yra „The Development of Fundamental Theology“ (išleido Paulist Press New York, 1969 m., 180 p., 4.50 dol.). Veikalą redagavo tarptautinio garso rašytojas, Mionsterio univ. prof. J. B. Metz.

Atskirų studijų autoriai šiame veikalke yra: buv. Gregorianumo univ. prof. R. Latourelle, pasaulio religijų kurso dėstytojas Harvardo R. Panikkar, ekumeninės teologijos instituto direktorius Miunchene H. Fries, socialinių tyrimų centro Urugvajuje direktorius J. Segundo, Louvaino prof. J. Walgrave, Notre Dame univ. prof. J. Cahill, Mionsterio univ. prof. K. Rahner.

Šalia šių katalikų, duoda savo studijas: Chicagos universiteto prof. L. Gilkey — apie apologetikos kryptis protestantuose; New Yorko protest. seminarijos prof., anglikonas J. Macquarrie — a-

pie religinę terminiją ir naująją analitinę filosofiją.

Visas veikalas skiriamas aptarti fundamentalinės teologijos pagrindinius ir kryptis. Fundamentalinė teologija, kaip žinome, yra nagrinėjamas protinių pagrindinių tikėjimo ir Bažnyčios tikrumui įrodyti, panaudojant istorinius ir filosofinius argumentus. Jeigu ligšiolinė scholastinė, tomistinė fundamentalinė teologija pirmojo vietos žiūrėjo į reikiamą įrodyti objektą, tai naujoji kryptis kreipia savo žvilgsnį į patį žmogų, kad lengviau jį nuteiktų tikėjimo tiesoms priimti. Veikiama ne tiek istoriniais argumentais, kiek žvelgiama į tai, kokią gerovę tikėjimo tiesos ir pati Bažnyčia gali atnešti dabar, šių laikų žmogui. Vieton tradicinės fund. teologijos racionalistinio pobūdžio daugiau imamas dėmesinis egzistencinis motyvas.

Prof. Rahneris iškelia dar vie-

ną klausimą — pluralizmo galimumą teologijoje, būtent, kad gali būti įvairumas klausimų sprendime, leidžiant vieniems manyti vienaip, kitiems kitaip, bet, suprantama, kad tas neduotų teisės toleruoti bet ką, tik paliktų didesnę laisvę sprendime klausimų, dėl kurių gali būti svyravimų. Įvedimas individualumas teologijon, nors paliekant vieną pagrindinį Credo ir Bažnyčiai koncentruojantis tik į pačias pagrindiniausias tiesas. Tai palieka galimybę koegzistuoti įvairioms teologinėms kryptims ir plačiau atveria duris ekumeninėms pastangoms, toleruojant pažiūrų įvairumą ir ne taip esminiuose tikėjimo dalykuose. J. Pr.

Kultūrinė kronika

• J. Gruodžio baletą „Jūratė ir Kastytis“ rengiamasi pakartoti Chicagos scenoje. Šį pavasarį kompoz. Dariaus Lapinsko pastatyti ir diriguoti šio baletu spektakliai susilaukė didelio mūsų visuomenės dėmesio. Kūrybingas ir naujai išradingas čionykštis baletas pastatymas nuaidėjo net iki

DRAUGAS, šeštadienis, 1969 m. rugsėjo mėn. 20 d.

7

okupuotos Lietuvos — ten muzikologai jo apipavidalinimu Chicagoje ypač domisi.

Atrodo, kad čikagiečiams ir svečiams dar gali būti gera proga pamatyti ir pakartotiną „Jūratės ir Kastyčio“ spektaklį. Šiuo metu tiriamos galimybės jį vėl parodyti Chicagoje šį rudenį — Padėkos dienos savaitgalį, kada Chicagoje vyks lietuvių moks-

lo ir kūrybos dienų simpoziumai ir Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimas.

• Stasiui Dantartui, operos ir baletu režisieriui, Vilniuje, rugsėjo 22 d. suėjo 70 metų. Kūrybinį kelią jis pradėjo Vals teatro Kaune. Geriausia jam pavyko surežisuoti „Faus-tą“, „Traviatą“, „Eglę žalčių karalienę“ ir kitas operas.

• Nepriklausomą lietuvių statant

atsimintų knygą, pavaldžią sąlygas kuriose kėlėsi nepriklausoma Lietuva.

• Nepriklausoma Lietuva

atsimintų knygą, apimanti 1914-40 metų laikotarpį. Išleista švenčiant 50 m. nuo nepriklausomybės paskelbimo jubiliejų.

Šiuose dviejuose veikaluose rasite išsamų ir gyvą bundantį ir nepriklausomos Lietuvos aprašymą, kurį autorius pateikia kaip betarpiš tų laikų įvykių liudininkas.

Knygos gaunamos DRAUGE. Illinois gyventojai prie knygos priedė 5.000 mokesčius.

PETKUS

TEVAS IR SŪNUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS
2533 West 71st Street Tel. 476 2345
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO
MR. NELSON
SAVININKO

SAINT CASIMIR
MONUMENT CO

3014 West 111th Street

Quintanias Paminklams Platu

Pasirinkimas Visame Mieste

Telef. — Cedarcrest 3-6335

enas blokas nuo 1.4 m.

MAZEIKA & EVANS

FUNERAL HOME

THREE
AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

EUDEIKIS

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Dovydas P. Galdas — Geraldas F. Daimid

TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS

4330-34 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas — YArds /-1741-2

Perskaite Draugą, duokite kitiems pasiskaityti.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEP. C. LACK IR SŪNUS
(LACKAWICZ)

2424 W. 69th Street Tel. REpublic 7-1213

2314 W. 23rd Place Tel. VIRginia 7-6672

PETRAS BIELIONAS

4348 S. California Ave. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. Lithuania Ave. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. Halsted Street Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. Lithuania Ave. Tel. YArds 7-1138-1139

VASANTIS - BUTKUS

1446 S. 50th Ave., Cicero, Ill. Tel. OL 2-1003

LEO'S SINCLAIR SERVICE

LEONAS FRANKUS

Stabdžiai, Sankabos, Transmisijos,

Tune-up ir Motorų Remontas

5759 So. Western Ave.

Kampus 58th Street

Telefonas — PRospect 8-9533

G E L E S

Vestuvės, banketams, laidotuviams

ir kitokioms progoms

GUZAUSKŲ

BEVERLY HILLS GFLINČIA

2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois

Tel. PR 8-0833 — PR 8-0834

SKELBKITE „DRAUGŲ“.

— Nėturį ką pasakyti ilgiau-
siai kalba pasiskaidami.

— J. Lowell

Akademines Prošvaistės

Leidžia Šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjunga.

"Akademines Prošvaistės" išleina kiekvieno mėnesio trečiąjį šeštadienį. Redaguoja L.S.S. Centro valdyba. Rankraščius siųsti šiuo adresu. "Akademines Prošvaistės", 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

Studentai pasiryžta!

Išspūdžiai iš studentų ateitininkų stovyklos

Kelias siauras, vingiuotas ir duobėtas. Mašina, nors ir pamazū besiridama, gerai pasišokėja, palikdama nepermatomus dulkių debes. Dar tik vienas posūkis, dar tik viena duobė, ir Lake Ariel stovykla lieka tik graži prisiminimu. Dar norėtusi paskutinį kartą atsiveikinti su keliu, per kurį tik prieš savaitę su greitai plakančia širdim buvo pasukta stovyklavietės link. Tačiau atsigręžus, matosi tik gelsvų dulkių kamuoliai. Sėdim mašinoje visi tylūs, kiekvienas paskendęs savo mintyse. Protarpiais viena ar kita draugė nusišypso, matyt, prisimindama šypsnio vertę įvykių. Paskui vėl veide pasirodo grįžtantys ilgesys. Šitokiais veidais išvažiuodavom ir iš kitų stovyklų. Bet, dar kartą pažvelgus į drauges, matau, kad iš šios stovyklos išvažiuojam su nauju, pirmą kartą pajustu, tvirtu ir nuosirdžiu ryžtu. Seniai jau pažįstamų draugų veidai staiga pasikeitė — juose spindi pasiryžimas, kurio anksčiau neteko išvysti.

Studentų ateitininkų stovyklos tema buvo — Savas atsinaujinimas. Ir dabar, kai žvelgtu į ją praeities perspektyvoje, negaliu surasti tinkamesnio žodžio apibūdinti stovyklos padarytą įtaką. Iš stovyklos išvažiavom pasikeitę — tikrai nauji studentai. Kaip ir kodėl tai įvyko, sunku pasakyti, o dar sunkiau bandyti apie tai parašyti, turint minty tuos, kurių nebuvo. Stovyklos nuotai — kaip ir ūpa, nors ir ištaisius puslapius niekuomet negalėsi išsamiai pristatyti.

Mielie skaitytojai, nežinau ar įsivaizduojate, kaip sunku šitokią stovyklą aprašyti. Kas mus joje labiausiai paveikė, beveik neįmanoma pasakyti. Kiekviena stovykloje minutė buvo svarbi ir labai daug duodanti. Manau, kad daug stovyklų priartėja prie šio idealo, tačiau gaila, bet dažnai tie praturtinimo laiko žiupsneliai lieka neišnaudoti. Ši stovykla gal kaip tik tuo ir pasižymėjo — kad joje stovyklautojai sugebėjo ją kone šimta procentiniais išnaudoti. Iš jos išvažiavom turtingesni supratimu, idėjom, pergyvenimais ir ypatingai pasiryžimu.

Už supratimą ir idėjas tenka padėkoti Eligijui Sužiedėliui, kuris pravedė Atsinaujinimo kursus. Jojo paaiškinimai apie pasaulėžiūrą ir ateitininkų idealų vertę mums davė daug minčių, kurias nagrinėjom ir gvildenom ne tik formalesnėse diskusijose, bet taip pat ir draugų būrelių pasikalbėjimuose, kurie užsitęsdavo kartais net iki paryčių. Pauliaus Jurkaus paskaita apie kūrybingumą irgi vertė mus rimčiau pagalvoti, kokio ryžto ir pasišventimo tikra kūryba reikalauja. Vliko vicepirmininkas Juozas Audėnas kreipėsi į mus su konkrečiais pasiūlymais, kaip mes galim prisidėti prie Lietuvos kovos. Visų šių paskaitų įdomūs turiniai ir prelegentų efektingi temos pristatymai mus labai paveikė.

Paveikė mus ir stovyklos komendanto Povilo Žumbakio pasikalbėjimai. Jis pradžioje mus savotiškai sukrėtė, aiškiai ir be jokių pagražinimų apibūdindamas studentų ateitininkų liūd-

ną likimą, jeigu mes laiku nesuaprasitumėm ir žengtumė toliau jau gerai išryškėjusios apatiškos nuotaikos linkme. Jojo kartais gal ir šiek tiek kandūs žodžiai mus erzino, bet už tai supratom kodėl reikia — naujintis.

Mūsų dvasios vado kun. Gedimino Kijausko pamokslai apie tikėjimo reikšmę ateitininkui, jojo pravesta bendra išpažintis ir patokotos šv. Mišios prie vakariinės stalo tikrai sustiprino mūsų tikėjimą, kuris daugumai iš mūsų anksčiau jau irgi buvo pradėjęs viltis apatijos apgauliu rūbu. Ir kai per tas ypatingas šv. Mišias, pakilom nuo vakarienei padengto stalo irėjome atnaujinti savo krikšto pažadų, dažnas jautėme tikrą atgimimą ir savo šūkio gilia prasme — Visa atnaujinti Kristuje!

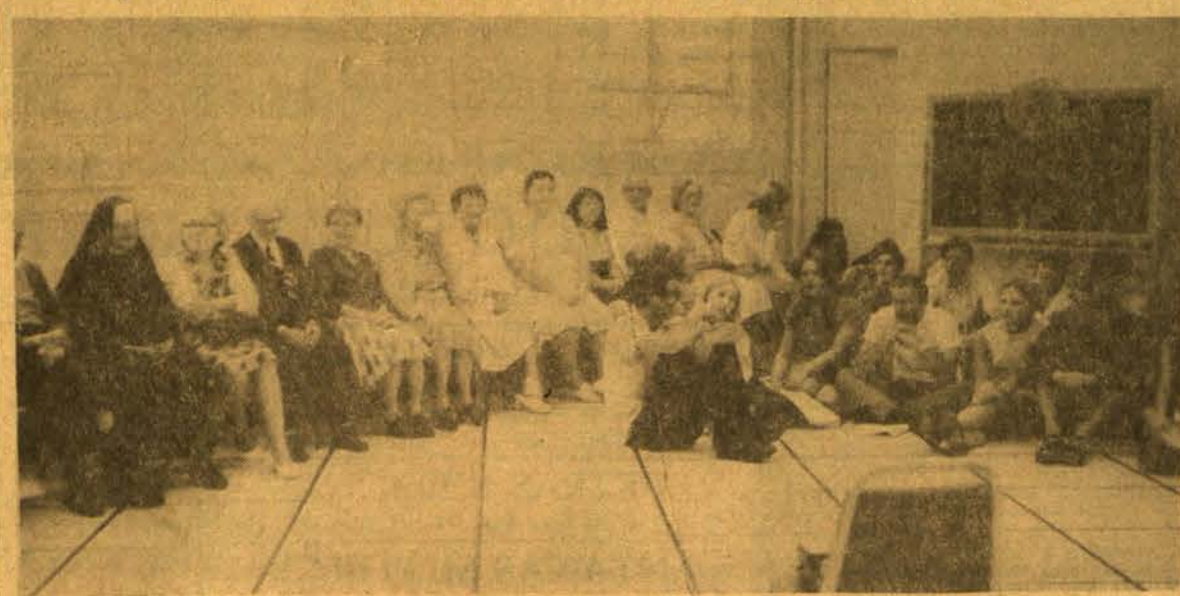
Padėka ne vien tik prelegentams ir vadovybei, bet ir visiems kolegoms, kurie prisidėjo prie įvairių minčių ryškinimo, o ypačiai už vienas kito užsidedimo puoselėjimą ir stiprinimą. Šitai konkrečiai paryškėjo, kai nubalsavom savo metinį suvažiavimą nukelti, nes prisipažinom, jog nebuvom jam tinkamai pasiruošę. Per paskutines dvi dienas mes suruošėm studijų savaitgalį, kuriame nuosirdžiai išsikalbėjom savo draugovių problemomis, klausėme įvairių pasiūlymų kaip klaidas atitaisyti ir sprendėme kaip savo studentų atkūvę veiklą prasmingai pagerinti. Pagaliau, šiek tiek geriau suprātę, ką mums SAS tikrai turėtų reikšti, visi pasiryžome per du mėnesius suvažiavimui kaip reikiant pasiruošti.

Vakarinės programos — talentų ir literatūros vakarai, filmai lauzas saloje, savos kūrybos vakaras, fuskų "krikštas", linksma-

Diskusijos studentų ateitininkų stovykloje...

Nuotr. K. Čižiūno

Senelių namuose dainavom, šokom, kalbėjomės ir patys klausėmės senelių dainų... Nuotr. Kęstučio Čižiūno

Studentų ateitininkų sąjungos šiemetinės vasaros stovyklos dalyviai. Stovyklauta prie Lake Ariel, Pensilvanijos kalnuose.

Nuotr. Kęstučio Čižiūno

Lietuvių kalba pasaulio universitetuose

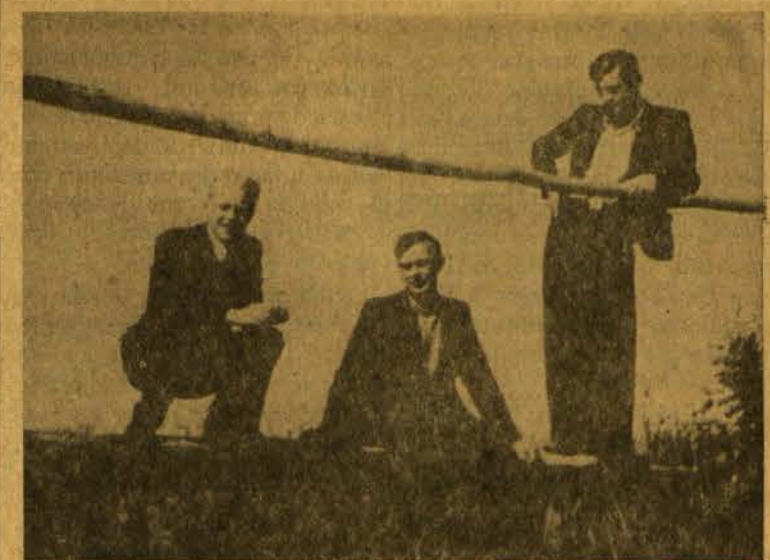
ALGIRDAS SABALIAUSKAS

Lyginamosios istorinės kalbotvėdos kūrėjas vokiečių mokslininkas Franz Bopp 1823 m. liepos 16 dienos laiške vienam savo būvusiam mokytojui rašė, jog šią vasarą Berlyne akademijoje, posėdyje skaites pranešimą, kuriame senovės indų kalbą sanskritą lygins su lietuvių, latvių, senovės prūsų ir slavų kalbomis. Šis Franz Boppo pranešimas tikriausiai ir buvęs pirmas nedrasus lietuvių kalbos žingsnis į tarptau-

Žvilgsnis praeitį

Jeigu Franz Bopp žengė tik pirmą žingsnį, tai po 33 metų, dar tebegyvenant pačiam Boppui, jo tautietis Augustas Schleicher, 1856 metais Prahoje

išleisdamas savo garsiąją "Lietuvių kalbos gramatiką", jau plačiai atvėrė mūsų kalbai Europos universitetų duris. Schleicherio gramatikos išleidimas buvo vienas žymiausių XIX amžiaus viduryje skaites pranešimų, kuriame kritai pasaulis kalbos mokslo įvykių. Ši gramatika iš karto tapo turtu savotiška liuanistinė enciklopedija. Skaitė ją ne tik kalbininkai, bet ir visi, kurie norėjo ką nors sužinoti apie Lietuvą, anais laikais daugeliui mažai žinomą, paslaptingą, legendomis apipintą kraštą. Net garsusis prancūzų rašytojas Prosper Merimee, rašydamas šiandien vos ne į visas kultūringo pasaulio kalbas išverstą novelę "Loki", kurios veiksmą nukėlė į Lietuvą,

Vytautas Mačernis (dešinėje) savo tėviškes laukuose 1940 metų vasarą. Drauge jo anų dienų bėduliai ir kaimynai studentai Paulius Jurkus (viduryje) ir Juozas Jurkus.

Korp! Satrija inscenizuoja Vytauto Mačernio "Vizijas"

Siemet spalio mėn. 7 d. sueina lygiai 25 metai, kai karo metais frontu ugnyje netoli savo tėviškes Žemaitijoje žuvo, besitraukdamas į Vakarus, vienas žymiausių tada dar jauniausių kartos mūsų poetų Vytautas Mačernis. Žuvęs savo jaunystėje, vos 24 metų, jis taip ir liko mūsų nenykstančiu simboliu. Nors rusų bolševikų okupuotoje Lietuvoje Mačernio rankraščiai ir nėra žuve, nors jie ir tebesaugomi Lietuvos Mokslų akademijos rankraštyne, bet atskira knyga okupantais lig šiol jį išleisti vis dar nebeduoda.

Tačiau laisvajame pasaulyje Vytauto Mačernio kūryba lig šiol pasirodė net dviejuose leidiniuose. 1947 m. Italijoje Vytautas Saulius parengė poeto žymiausio ciklo "Vizijų" knygą prie "Vizijų" prisiliedamas dar ir pluoštą šiaip jo eilėraščių. Visa Vytauto Mačernio poezija vienoje knygoje pasirodė 1961 metais Chicagoje. Si knyga lig šiol lietuviškojo akademinio jaunimo yra ypač mėgiama ir skaitoma, o poeto kūryba įvairiomis progomis nuolat deklamuojama scenoje.

Minint šiemet Vytauto Mačernio mirties 25 metų sukaktį, Korp! Satrija, kurios nariu Kauno ir Vilniaus universitetuose buvo pats poetas, spalio 18 d. Jaunimo centre, Chicagoje, inscenizuoja jo žinomąjį "Vizijų" ciklą. Šio muzikinio ir vizualinio spektaklio kūrybinis apipavidalinimas ir jo įkūnijimas scenoje yra kompoz. Dariaus Lapinsko rankose. Pačiame pastatyme dalyvauja: Aldona Stempuzienė, Karilė Baltrušaitytė, Leonas Barauskas ir Bronius Maciukevičius bei rinktinis Chicagos akademinių jaunimas.

Visi tad atsiminkime spalio 18 d. 8 val. vak. — tada ateikime Jaunimo centro didžiojo salėn susitikti su žuvusiu, bet ir amžinai gyvu poetu Vytautu Mačerniu.

lietuviško kolorito savo kūrinį ieškojo Augusto Schleicherio gramatikoje. O kai kas net tvirtina, jog Schleicheris buvęs ir pagrindinio šios novelės herojaus prototipas. (pagal šią novelę poetė Vitalija Bogutaitė parašė libretą ir Dariaus Lapinsko operai "Lokys").

Praėjusiais metais paminėjome Schleicherio mirties šimtmetį. Per tą laikotarpį kalbos mokslo pasaulyje daug kas pasikeitė. Seniai išmirė Schleicherio mokiniai, sėkmingai tęsę savo mokytojo liuanistines tradicijas. Išaugo kelios lietuvių kalbininkų kartos. Smarkiai pasikeitė net ir lietuvių kalba — šiandien ji ne mirštanti šiaudinių pastogių kalba, kurią užsienio mokslininkai, gelbėdami nuo visiškos pražūties, taip uoliai tyrinėjo, o kultūringos tautos kalba, kurią kitataučiai studijuoja jau ne vien kalbos mokslo reikalams, bet norėdami ir susipažinti su tomis dvasinėmis vertybėmis, kurias šia kalba kalban-

Dar niekas ligi šiol nepamėgino sudaryti žemėlapių, kokiuose pasaulio kraštuose ir miestuose lietuvių kalba buvo ar yra studijuojama. Tačiau aišku, jog toks žemėlapis apimtų labai placius teritorijas, o jame pažymėtos "liuanistinės bazės" nuo pačios Lietuvos būtų nutolusios net tūkstančius kilometrų.

Pamėginkime aplankyti bent nedidelę pasaulio miestą, labiau susijusį su mūsų gimtosios kalbos studijavimu.

Čekoslovakijoje

Gal pradėkime nuo Prahos, kurioje daugiau kaip prieš šimtmetį buvo išleista mūsų jau minėta pirmoji mokslinė lietuvių kalbos gramatika. Schleicheris Prahoje gyveno neilgai, bet liuanistinės šio miesto tradicijas sėkmingai iki mūsų dienų tęsia čekų kalbininkai. Antai 1873 m. į Lietuvą lietuvių kalbos studijų tikslais buvo atvykęs jaunas čekų mokslininkas Leopold Geitler. Žymią vietą ne tik lietuvių, bet apskritai baltų kalbų tyrinėjimo istorijoje užima buvęs čekų mokslo ir meno akademijos prezidentas Josef Zubaty. Jo mokynys Vaclav Machek praplėtė liuanistikos geografiją Čekoslovakijoje, lietuvių kalbos studijų centrą įkurdamas ir Brno universitete. Negalima nesidžiaugti mūsų dienų Čekoslovakijos liuanistų darbais. Gal būt, pirmiausia reikėtų čia paminėti labai didelės erudicijos ir plataus profilio mokslininką profesorių Pavl Trost. Labai perspektyvus kalbininkas yra ir P. Trosto mokynys Jirži Marvan, kurio keletas darbų paskelbta ir mūsų bei latvių filologų spaudoje. Abu šie mokslininkai gerai kalba lietuviškai, nors J. Marvanas dar niekada nėra matęs Lietuvos. Lietuvos nėra matęs ir profesorius V. Macheko mokynys, dirbantis Brno universitete, Adolfas Erhart. Jis čekų studentams yra išleides net ir lietuvių kalbos vadovėlį. Šie čekų mokslininkai yra ne tik geri lietuvių kalbos specialistai, bet ir uolūs mūsų kultūros propaguotojai Čekoslovakijoje. Jie gana dainai supažindina savo šalies filologų sluoksnius su mūsų liuanistų darbais. Profesorius P. Trost ir A. Erhart į čekų kalbą yra išvertę ir lietuvių grožinės literatūros kūrinius. Ne kieno kito, o profesoriaus Trosto paskaitinta K. Donelaičio "Metus". Hana Jechova į čekų kalbą išver-

—Lenkijoje

Labai senos liuanistikos tradicijos Lenkijoje. Nesustodami prie šių tradicijų istorijos, priminsime, kad Poznanėje šiuo metu gyvena vienas žymiausių pasaulio lietuvių kalbos specialistų, trito mės lietuvių kalbos gramatikos autorius Jan Otremski. Šis mokslininkas Poznanės universitete įsteigė specialią Baltų filologijos katedrą, kuriai šiuo metu vadovauja profesorius Česlav Kudzinovskis. Abu šie mokslininkai lietuviškai kalba taip, jog su jais kalbėdamas gali pradėti abejoti, ar lietuvių kalba nėra jiems gimtoji. Krokuvėje dirba akademi-

kr.

(Nukelta į 7 pusl.)